

Székely népballadák

Szerkesztőbizottság:

**Fekete Vince
Ferenczes István
György Attila
Lövétei Lázár László
Mirk Szidónia-Kata
Molnár Vilmos**

SZÉKELY NÉPBALLADÁK

Hargita Kiadóhivatal
Csíkszereda, 2012

A könyv megjelenését támogatta:

Hargita Megye Tanácsa

Válogatta és szerkesztette:
Ferenczes István

Sorozatterv: Léstyán Csaba

© Hargita Kiadóhivatal

ISBN 978-973-7625-30-4

JÚLIA SZÉP LEÁNY
(*A mennybe vitt leány*)

Júlia szép leány egykoron kiméne
Búzavirág-szedni a búzamezőbe.
Búzavirág-szedni, koszorúba kötni,
Koszorúba kötni, magát ott mulatni.
Föl is föltekinte a magas egekbe,
Egy szép gyalogösveny hát ott jődögel le.
Azon ereszkedék fodor fehér bárány,
A napot s a holdat szarva között hozván,
A fényes csillagot a homlokán hozta.
Két szép aranyperec, aj, a két szarvába,
Aj, a két oldalán két szép égő gyertya,
Mennyi szőre-szála, annyi csillag rajta.
Szóval mondja neki fodor fehér bárány:
– Meg ne ijedj tőlem, Júlia szép leány!
Mert most esett híja szüzek seregének,
Ha eljőnnél velem, én odavinnélek
A mennyei karba, a szent szüzek közi,
Hogy betelnék veled azok kegyes rendi.
A mennyei kulcsot adnám a kezédbe.
Első kakasszókor jönnék nézésedre,
Másod-kakasszókor téged megkérnélek,
Harmad-kakasszókor téged elvinnélek.

Az anyjához fordul Júlia szép leány.
Szóval mondja neki: – Anyám, édesanyám!
Én is csak kimenék búzavirág-szedni,
Búzavirág-szedni, koszorúba kötni,
Koszorúba kötni, magamat mulatni.
Föl is föltekinték a magas egekbe,
Egy szép gyalogösveny hát ott jődögel le.
Azon ereszkedék fodor fehér bárány,
A napot s a holdat szarva között hozván,

A fényes csillagot a homlokán hozta,
Két szép aranyperec, aj, a két szarvába,
Aj, a két oldalán két szép égő gyertya,
Mennyi szőre-szála, annyi csillag rajta.
Szóval mondja nekem fodor fehér bárány:
Meg ne ijedj tőlem, Júlia szép leány!
Mert most esett híja szüzek seregének,
Ha elmennék véle, hogy odavinnének
A mennyei karba, a szent szüzek közi,
Hogy bételnék velem azok kegyes rendi.
A mennyei kulcsot a kezembe adja,
Első kakasszókor jönnek látásomra,
Másod-kakasszókor engemet megkérnek,
Harmad-kakasszókor engemet elvisznek.
Sirass, anyám, sirass, éltemben hadd halljam,
Hadd halljam éltemben, hogy siratsz holtomban!

- Leányom, leányom, virágos kertembe
Első raj méhemnek gyöngé lépecskéje,
Gyöngé lépecskének sárguló viasza,
Sárig viaszának földön futó füstje,
Földön futó füstje s mennybe ható lángja!

A mennyei harang húzatlan szólalék,
A mennyei ajtó nyitatlan megnyílek,
Jaj, az én leányom oda bevezeték!

Korond (Udvarhely)

GÖRÖG ILONA
(*A csodahalott*)

- Anyám, édesanyám, bizony meg kell halnom,
Bizony meg kell halnom Görög Ilonáért!
- Ne halj, fiam, ne halj, Pálbeli szép Antal,
Csináltatok én majd egy csudamalmocskát.
A felső kereke bélángöngyöt járjon,
A középső köve édes csókot hányjon,
Harmadik kereke aprópénzt hullasson.
Ez a szeretetnek első régulája,
Ennek látni jönnek szüzek, szép leányok,
Csudamalom-látni, jönnek mulatozni,
Talán közöttük lesz Görög Ilona is.
- Anyám, édesanyám, eressen el engem
Csudamalom-látni, magam mulatozni.
- Ne menj, fiam, ne menj, Görög szép Ilona,
Megvetik a hálót, megfognak a halat!

- Anyám, édesanyám, bizony meg kell halnom,
Bizony meg kell halnom Görög Ilonáért!
- Ne halj, fiam, ne halj, Pálbeli szép Antal,
Csináltatunk mi is egy erős vashidat.
Annak látni jönnek szüzek, szép leányok,
Talán közöttük lesz Görög Ilona is.
- Anyám, édesanyám, eressen el engem
Erős vashíd-látni, magam mulatozni.
- Ne menj, fiam, ne menj, Görög szép Ilona,
Megvetik a hálót, megfognak a halat!

- Anyám, édesanyám, bizony meg kell halnom,
Bizony meg kell halnom Görög Ilonáért!
- Ne halj, fiam, ne halj, Pálbeli szép Antal,
Tedd holtá magadat!
Annak látni jönnek szüzek, szép leányok.

Talán közöttük lesz Görög Ilona is.
- Anyám, édesanyám, eressen el engem,
Eresszen el engem a halottas házhoz.
- Ne menj, fiam, ne menj a halottas házhoz.
Többet nem jössz vissza a halottas háztól!

- Kelj fel, fiam, kelj fel, Pálbeli szép Antal,
Kiért te meghaltál, udvarodon sétál.
Kelj fel, fiam, kelj fel, Pálbeli szép Antal,
Kiért te meghaltál, az ajtód előtt áll.
- Sohasem láttam én ilyen szép halottat:
Szeme mosolygólag, szája csókolólag,
Lába felugrólag!

Rugonfalva (Udvarhely)

KŐMŰVES KELEMEN
(*A falba épített asszony*)

Tizenkét kőműves összetanakodék,
Magas Déva várát hogy fölépítenék,

Hogy fölépítenék fél véka ezüstért,
Fél véka ezüstért, fél véka aranyért.

Magas Déva várhoz hozzá is kezdtetek,
Amit raktak délig, leomlott estére,
Amit estig raktak, leomlott reggelre.

Megint tanakodék tizenkét kőműves:
Falat megállítani hogy lesz lehetséges?

Egymás között szoros egyezséget tettek:
- Melyik felesége hamarább jó ide,

Azt gyengén fogjuk meg, dobjuk be a tűzbe,
Annak gyenge hamvát keverjük a mészbe.

Csak így állítjuk meg magas Déva várát,
És így nyerhetjük el annak drága árát.

- Kocsisom, kocsisom, nagyobbik kocsisom,
Én uramhoz menni lenne akaratom.

Fogd be a lovakat, induljunk el útra,
Induljunk el útra, magas Déva várra.

Erős idő vala, záporosó hullá.
- Asszonyom, csillagom, forduljunk meg vissza!

Nem jó álmot láttam az éjjel álmomba,
Asszonyom, csillagom, forduljunk meg vissza!

- A hintó nem tiéd, a lovak nem tiéd,
Hajtsad a lovakat, hadd haladjunk elébb!

- Nem jó álmot láttam az éjjel álmomba:
Kőműves Kelemen udvarában jártam,

Hát az ő udvara gyásszal van behúzva,
Az ő udvarában egy mély kút fakada,

Az ő kicsiny fia oda beléhala.
Asszonyom, csillagom, forduljunk meg vissza!

- A hintó nem tiéd, a lovak nem tiéd,
Hajtsad a lovakat, hadd haladjunk elébb!

Mennek, mendegélnek Déva vára felé,
Kőműves Kelemen őket észreuvé.

Szörnyen megijedett, imádkozik vala:
- Istenem, istenem, vidd el valahova!

Mind a négy pej lovam törje ki a lábát.
Vessen a hintómnak négy kereke szakát*.

Üssön le az útra tüzes istennyila,
Horkolva térjenek a lovaim vissza!

Mennek, mendegélnek Déva vára felé,
Sem hintót, sem lovat semmi baj nem lelé.

* kerék falából kitört darabka

- Jó napot, jó napot, tizenkét kőműves,
Tizenkettő közül Kelemen kőműves!

- Jó napot, jó napot, asszony-feleségem,
Hát ide mért jöttél a veszedelmedre?!

Most szépen megfogunk, bedobunk a tűzbe,
Neked gyenge hamvad keverjük a mészbe:

Csak így állítjuk meg magas Déva várát,
Csak így nyerhetjük el annak drága árát.

- Várjatok, várjatok, tizenkét gyilkosok,
Hogy búcsút vehessek asszonybarátimtól,
Asszonybarátimtól, szép kicsiny fiamtól!

Kőműves Kelemenné mikor visszamene,
Őt szépen megfogták, bedobták a tűzbe.

Kőműves Kelemen mikor hazamene,
Az ő kicsiny fia elejébe jöve.

- Apám, édesapám, mondja meg igazán,
Hogy hol van, s merre ment az én édesanyám?

- Ne sírj, fiam, ne sírj, hazajő estére,
Ha estére nem jó, hazajő reggelre.

- Istenem, istenem, reggel is eljőve,
Az én édesanyám még haza nem jöve!

- Menj el, fiam, menj el magas Déva várra,
Ott van a te anyád, kőfalba van rakva.

Elindula sírva az ő kicsiny fia,
Elindula sírva magas Déva várra.

Háromszor kiáltja magas Déva várra:
- Anyám, édesanyám, szólj bár egyet hozzám!

- Nem szólhatok, fiam, mert a kőfal szorít,
Magas kövek között vagyok berakva itt.

Szíve meghasada, a föld is alatta.
Az ő kicsiny fia oda beléhala.

Szentegyházásfalu (Udvarhely)

DIÓFÁNAK HÁROM ÁGA
(*A három árva*)

Diófának három ága,
Elindula három árva,
Hojszú útra, bódorgásra,
Messze tájra szógálatra.

„Ne menjetek, három árva,
Me nem találsz jó gazdára!
Adok kezetekbe vesszőt,
Csapjátok meg a temetőt!

Csapjátok meg a temetőt.”
„Itt nyugszik a mű nevelőnk,
Kelj fel, kelj fel, édesanyám,
Me leszakadt a gyászruhám.

Me leszakadt a gyászruhám,
Kit fejért adtál vót reám.”
„Nem kelhetek, édes fiam,
Me befogott a föld muha.

Vagyon mostohaanyátok,
Ki fejért adjon reátok.
Mikor fejetek fősüli,
Vesszőt melléjetez teszi.

Mikor fehért ad reátok,
Vérrel virágozik hátatok.”
„Adja ide, édesanyám,
Adja ide sírja kóccsát!

Adja ide sírja kóccsát,
Kócsoljam ki koporsóját;
Csókoljam meg kezit-lábát,
Amellett a két orcáját.”

Bükkhavaspataka (Gyimes völgye)

PENDZSÓKA
(*A jávorfa-muzsika*)

Elindula három árva
A három kis csiporkával
Az erdőbe eper-szedni.
Az édes mamácskájuknak
Maradt volt sok drágagyöngye,
Azt osszák vala útközbe.
Három árva azt egyezte:
Azé lészen a gyöngyöcske,
Ki teliszedi hamarább,
Teliszedi a csiporkát.

Kis Pendzsóka teliszedte,
Azért két nénje megölte.
Betették egy fa odvába.
Hazamentek hamarjába.

Kérdi tőlük édesapjuk:
- Hol maradott kisasszonyka,
Kisasszonyka, kis Pendzsóka?
Hárman mentek, ketten jöttek,
Kisasszonykám hol maradt el?
Jaj, istenem, merre menjek,
Hol keressen s hová menjek?
Elutazott az erdőbe,
Kis árváját-keresésre.
Bétekint egy fa odvába,
Hát ott vagyon egy muzsika.
Nézegeti, ki is veszi,
Gondolkozik: mit csináljon?
Bújába hogy muzsikáljon?

De csak mégis reáhúzza,
Szépen szól a kis muzsika:

- Húzzad, húzzad, király-atyám,
Édes felnevelő dajkám!
Én is voltam királyleány,
Királyleány, kis Pendzsóka,
Már most vagyok kis muzsika.
Teliszedtem a csiporkám,
S a néném megölénék,
Fa odvába bétevének.
Nem szánták volt a véretem,
Elvették az életemet,
Hogy kaphassák gyöngyeimet.

Hazaviszi hamarjába.
Nagyobb nénje reáhúzza,
Szépen szól a kis muzsika:
- Ne húzz úgy, te nagyobb gyilkos!
Én is voltam királyleány,
Királyleány, kis Pendzsóka,
Már most vagyok kis muzsika.
Teliszedtem a csiporkám,
S megöltetek, ti gyilkosok!
Nem szántátok én véretem,
Elvettétek életemet,
Hogy kapjátok gyöngyeimet!

Kisebb nénje reáhúzza.
Szépen szól a kis muzsika:
- Ne húzz úgy, te kisebb gyilkos!
Én is voltam királyleány,
Királyleány, kis Pendzsóka,
Már most vagyok kis muzsika.
Megöltetek, ti gyilkosok!
Nem szántátok én véretem,
Elvettétek életemet.
Hogy kapjátok gyöngyeimet!

(Udvarhely)

KEREKES IZSÁK

Hallottad-e hírét a híres Szebennek,
A híres Szebennek s a híres Mohának,
A Mohában lakó Kerekes Péternek,
S Kerekes Izsáknak, ő felnőtt fiának?
Ez egyszer ittason ment az istállóba,
Ott is lefeküvék a lovak jászlába.

Egyszer csak kimene az ő édesapja
A tornácba, s lenéz onnan a határra.
Hát bizony jődögél nagy fekete sereg,
Úgy látszik messzűnven, mint a setét felleg,
Nem tudják, miféle, kuruc-e vagy labanc,
De mégis gondolják: a szebeni rácok.

Ekkor csak lemene Izsák édesapja
A lovak jászlához, s ilyen szókkal mondja:
„Kelj fel, fiam, kelj fel, jó Kerekes Izsák!
Mert bizony jődögél nagy fekete sereg,
Úgy látszik messzűnven, mint a setét felleg,
Nem tudjuk, miféle, kuruc-e vagy labanc,
De mégis gondoljuk: a szebeni rácok.”

Ekkor megfordula az első álmából,
De mégsem kele fel a lovak jászlából.
Másodszor kimene az ő édesanyja,
S ilyen szókkal költi igen hamarjába:
„Kelj fel, fiam, kelj fel, jó Kerekes Izsák!
Mert bizony jődögél nagy fekete sereg,
Úgy látszik messzűnven, mint a setét felleg,
Nem tudjuk, miféle, kuruc-e vagy labanc,
De mégis gondoljuk: a szebeni rácok.”

Ekkor megfordula második álmából,
De mégsem kele fel a lovak jászlaból.
Harmadszor kimene szép gyönyörű mátka
A tornácba, s mindjárt lenéz a határra.
Hát jó az ellenség igen hamarjába,
És leszalada ő a lovak jászlához,
És így kezd beszélni a kedves urához:
„Kelj fel, szívem, kelj fel, itt van az ellenség,
Nem tudjuk, miféle, kuruc-e vagy labanc,
De mégis gondoljuk: a szebeni rácok.”

És ekkor felugrék jó Kerekes Izsák,
Igen hamarjában a lovát kihozák,
Felköté a kardját mindjárt oldalára,
S felfordula szépen jó barna lovára,
És visszatekinte, s ilyen szókkal beszélt:
„Kiontatom vérem apámért, anyámért,
Megöletem magam szép gyűrűs mátkámért,
Meghalok én még ma magyar nemzetemért.”

E szók után lovát sarkantyúba kapja,
S az ellenség felé nagy bátran ugratja:
Hát jönnek a rácok, ő meg előttük van,
Kard-emelve vágat igen iszonyúan.
„Add meg magad, add meg, jó Kerekes Izsák.”
– A rácok előre neki azt kiáltják. –
„Látjuk, hogy vitéz vagy, de csak egyedül vagy,
A reménység téged most mindjárt itthagya,
Akármint mesterkedj, a mi kezünkben vagy!”

„Mit adok rajtatok, ha egyedül vagyok!
Kard nem jár meg engem, akármint vágjatok.”
Mond Kerekes Izsák, s vagdal jobbra-balra,
Hullatja a rácot a kardja egymásra,
Egy elémentébe gyalogösvényt vága,
És visszajöttébe szekérutat nyita,

De ekkor megbotlik lovának a lába,
Ő meg a lováról a földre borula.

Jó Kerekes Izsák így járt a lovával,
A rácok pediglen karddal és dárdával
Vágják, ölik őtet, s mindaddig göbődik,
Amíg egyet sem rúg, s nem is vergelődik.

Így pusztították el Kerekes Izsákot,
Aki a kardjával levága sok rácot.

(Székelyföld)

A PAKULÁR
(A megölt havasi pásztor)

Nehol őrezgeti szép fehér pakulár,
Nehol őrezgeti szép fehér pakulár
Ezer báránkáját, néztelen sok juhát,
Ezer báránkáját, néztelen sok juhát.

Né mi jó, né mi jó? Három disznópurkár*.
Né mi jó, né mi jó? Három disznópurkár.
- Jó napot, jó napot, szép fehér pakulár!
- Isten hozta, Isten, jó disznópurkárok.

- Tudja, minek jöttünk? - Igen, ha megmondja. -
- De mik azért jöttünk, add ide te nekünk
Ezer báránkádat, néztelen sok juhod,
Ezer báránkádat, néztelen sok juhod!

- Nem adom, nem adom, nem adom, nem adom,
Ezer báránkámat, néztelen sok juhod!
- Ha nem adod nekünk, mik fejedet vesszük,
Ha nem adod nekünk, mik fejedet vesszük!

- Ha fejem veszitek, ha fejem veszitek,
Temesetek engem tellám** kapujába,
Tellám elejibe, tellám kapujába,
Tellám elejibe, tellám kapujába.

Kisebb furulyámba tegyétek lábamat,
Nagyobb furulyámba tegyétek fejemet.
Mikor alul fú szél s ugyan zúgadozzon,
Mikor felül fú szél s ugyan zengedezzen.

* disznópásztor

** juhakol

Mentek-mendegéltek ez úttal mellékest,
Mentek-mendegéltek ez úttal mellékest,
Ott es vagyok nekem egy virágos kertem,
Ott es vagyok nekem egy virágos kertem.

S abba vagyok nekem két hajlandó húgom,
S abba vagyok nekem két hajlandó húgom.
Virágot gyomlálnak, mind engem gyászolnak,
Virágot gyomlálnak, mind engem gyászolnak.

Tudom jól, megkérdik, hogy én hol maradtam?
De tük mondjátok meg, hogy megházasodtam,
A földnek zsírjával s a napnak hűgával,
A földnek zsírjával s a napnak hűgával.

Mentek-mendegéltek az úton mellékest.
Ott is vagyok nekem egy füstös házacskám,
Abban vagyok nekem egy öreg mamiám,
Ki ülve küszöbre, fekete gyapjút fon.

Tudom jól, megkérdi, hogy én hol maradtam?
De tük mondjátok meg, hogy megházasodtam,
A földnek zsírjával s a napnak hűgával,
A földnek zsírjával s a napnak hűgával.

Külső-Rekecsin (Moldva)

SZILÁGYI ÉS HAGYMÁSI

- Pajtásom, pajtásom, kenyeres pajtásom,
Már hét esztendeje, hogy mi fogván estünk
Császár tömlöcébe két gerezd szőlőért.
Azután nem láttuk a napnak járását,
Holdnak, csillagoknak változó forgását!

Ezt ajtón hallgatta császár szép leánya,
Szóval így felmondja császár szép leánya:
- Halljátok meg szómat, két magyar úrfiak,
Atyám tömlöcéből szabadult ifiak!

Felfogadjátok-e, ha innen kiviszlek,
Hogy Magyarországba engemet bevisztek?
Arr' a szóra mondja nagy Szilágyi Miklós:
- Bizony felfogadjuk, császár szép leánya!

Azonnal elmene császár szép leánya
Az apja házába,
A kezéhez vevé tömlöcnek kulcsait,
A zsebébe tevé kevés aranyait.

Sietve elmene s megnyitá az ajtót.
Megindulának ők onnan el, sietve.
Mikor mentek volna, vissza-visszanéze
Császár szép leánya.

- Halljátok meg szómat, két magyar úrfiak,
Atyám tömlöcéből szabadult ifiak!
Imhol jön, imhol jön az atyám tábora.
Jaj, már ha elérnek, titeket levágnak
S engem visszavisznek!

- Ne félj semmit, ne félj, császár szép leánya.
Minket se vágnak le, ha kard el nem törik,
Téged se visznek el, ha az Isten segít!
Azon megérkezett a kegyetlen tábor.

- Pajtásom, pajtásom, láss a kisasszonyhoz,
Ne hagyjam magunkat!
Elérte a tábor, harcba mene véle.

Egy elmenetibe gyalogösvényt vágott,
Visszajövetibe szekérutat csapott.
A nagy táborból csak élve egyet hagyott,
Aki menne haza s a hírt mondaná meg.

Mikor az eltelék, hogy elindulának,
Így mondja, így mondja Hagymási László ezt:
- Pajtásom, pajtásom, próbáljuk meg egymást,
Hogy melyiké legyen császár szép leánya?

Ekkor megszólala császár szép leánya:
- Halljátok meg szómat, két magyar úrfiak,
Atyám tömlöcéből szabadult ifiak!
Érettem de soha ne vagdalkozzatok,
Hanem térdre állok - vegyétek fejemet!

Azonnal azt mondja nagy Szilágyi Miklós:
- Pajtásom, pajtásom, kenyeres pajtásom,
Én neked bocsátom császár szép leányát,
Mert van nekem otthon jegyesem, gyűrűsöm.
Hittel elkötözött hites feleségem!

Err' a szóra aztán császár szép leánya
Hagymási Lászlónak ottan elmarada.
Nagy Szilágyi Miklós haza elindula,
Hagymási László is kisasszonyt elvivé.

(Székelyföld)

SZÉP JÚLIA
(*A pogány király leánya*)

- Szép Júliám, szép leányom,
Kertemben nyílt tulipánom,
Ne szeresd te jobbágyodat!
- Nem szeretem jobbágyomat,
Csak szeretem az ifiat,
Szép ifiat, a lelkemet!

Jaj, kimene öreg király,
Mefogatá az ifiat,
Föltéteté csonka torony,
Csonka torony tetejére.

Hej, kimene szép Júlia,
Meglátá őt az ifiú.
- Hej, Júliám, szép Júliám,
Kertben nyíló szép violám,
Menj be te is az apádhoz,
Essél térdre eleibe,
S mondd meg neki ilyen szókkal:
Atyám, atyám, öreg király,
Vétesse le az ifiat
Csonka torony tetejéről;
Ne veresse az esővel,
Ne fútassa hideg széllel,
Ne süttesse a napfényel!

Hej, bemene szép Júlia,
Térdre esék apja előtt,
S monda neki ilyen szókkal:
- Atyám, atyám, öreg király,
Vétesse le az ifiat
Csonka torony tetejéről;

Ne veresse az esővel,
Ne fútassa hideg széllel,
Ne süttesse a napfényvel!

Jaj, kiméne öreg király,
Levéteté az ifiat
Csonka torony tetejéről.
Kiviteté sík mezőre,
Sík mezőnek közepére.
Ott őt mindjárt megöleté,
Szívét, máját kivéteté,
S Júliának hazaküldé.

Hogy meglátá szép Júlia,
Hogy megölték az ifiat,
Fejét földre csüggesztette,
Magát halni eresztette.

Hogy meglátá öreg király,
Hogy haldoklik Júliája:
– Hej, Júliám, szép leányom,
Kertemben nőtt tulipánom,

Ha én ezt így tudtam volna,
Dehogy megölettem volna:
Fiarnak fogadtam volna,
Királyságom, országomat
Mind-mind neki adtam volna!

(Székelyföld)

DANCIA LEÁNYA
(A katonaleány)

Az öreg Dancia magát siratgatja:

- Istenem, istenem, kilenc lányom közül,
Kilenc lányom közül még egy fiam sincsen.
Istenem, istenem, ki váltson fel engem,
Ki váltson fel engem katona-rabságból?
Legkisebbik lánya ajtóján hallgatja.
- Apám, édesapám,
Veressük hajamat vitézek módjára,
Szabassuk köntösöm huszárok módjára.
Fel is felpattana szürke paripára,
Mikor élémene a Duna martjára,
El is elindula katona-rabságba.

- Istenem, istenem, vajon ez mi lehet:
Vitéz-e vagy kegyes*?
Tán ülése hozza, mintha vitéz volna,
Személye úgy hozza, mintha kegyes volna.
Hírezzünk el** mi is híres guzsalykákat,
Híres guzsalykákat, híres puskacskákat,
Mert ha vitéz leszen, a puskából veszen,
De ha kegyes leszen, a guzsalyból veszen.
Guzsalyra sem néze, s a puskából veve,
Ott sem ismerék ki: vitéz-e vagy kegyes?

- Hírezzünk el mi is híres kereszteket,
Híres keresztetekbe híres rozsmaringot,
Mert ha vitéz leszen, tetejéből veszen,
De ha kegyes leszen, az aljából veszen.

* nő, leány

** híresztel, közhírré tesz

Aljára sem néze, tetejéből veve.
Ott sem ismerék ki: vitéz-e vagy kegyes?

- Hírezzünk el mi is híres istállókat,
Híres istállókban meleg feredőket,
Mert ott kiismerjük: vitéz-e vagy kegyes?
- Szolgáim, szolgálaim, mikor én lehúzom,
Mikor én lehúzom lengyel sarkú csizmám,
Akkor rikojtsátok: „Szökjél, uram, szökjél,
Égetik országod, rabolják népedet!”
Ott sem ismerék ki: vitéz-e vagy kegyes?

- Istenem, istenem, kilenc esztendeje,
Kilenc esztendeje, három teljes napja
Együtt iszunk, eszünk, egy asztalnál ülünk,
Mégsem ismertük ki: vitéz-e vagy kegyes?
- Én vagyok, én vagyok öreg Danci lánya,
Öreg Danci lánya, legkisebbik lánya.
Kilenc lánya közül még egy fia sem volt,
Aki őt felváltsa katona-rabságból.

Pusztina (Moldva)

MOLNÁR ANNA
(Az elcsalt anya)

- Gyere velem, Molnár Anna,
Ruhát veszek vásárnapra.
- Nem megyek én, jó katona,
Vagyon ruhám vásárnapra.

- Gyere velem, Molnár Anna,
Csizmát veszek vásárnapra.
- Nem megyek én, jó katona,
Vagyon csizmám vásárnapra.

- Gyere velem, Molnár Anna!
- Nem megyek én, jó katona,
Jámbor uram az erdőben,
Kicsi fiam a bölcsőben.

Elindula Molnár Anna,
Mennek ők a császáruTON * .
Megtekintnek egy magas fát,
Leültek az árnyékába.

- Anna, Anna, Molnár Anna,
Nézz egy kicsit a fejembe.
Nézz fejembe, Molnár Anna,
De ne nézzél fel a fára.

Feltekinte Molnár Anna
Nagy magas fa tetejére,
Ott látta ő sok szép fejet.
Aj, de nagyon megrettene!

* országút

Felméne a jó katona,
S fejét vette Molnár Anna.
Felöltözött gúnyjába,
Térdig érő angliába*.

Hazamene falujába,
S megállta az udvarába.
- Hallod-e, te jámbor gazda,
Adsz-e szállást éjszakára?

- Nem adhatok, jó katona,
Itt hagyott a feleségem.
- S ha megjönne, megvernéd-e,
Még éltibe felvetnéd-e?

- Meg sem szidnám, meg sem verném,
Még éltibe fel sem vetném.
- Hallod-e, te jámbor gazda,
Van-e jó bor a faluba?

Ha van jó bor a faluba,
Hozz egy kupát vacsorára.
- Nem hozhatok, jó katona,
Nagyon sír a kicsi fiam.

Eridj, eridj, elalítom**,
Elalítom, elringatom.
S míg az ura borért jára,
Kicsi fiát megszojtatta.

Szováta (Marosszék)

* angol posztó

** elaltat

A SÁRIGHASÚ KÍGYÓ
(*Szeretet próbája*)

- Menyecske, menyecske, te barna menyecske,
Rég megmondtam néked, ne menj a cserésbe.

Bément a cserésbe, lefeküdt a fűbe,
Sárighasú kígyó bébújt kebelébe.

-Anyám, édesanyám, kedves és jó dajkám,
Sárighasú kígyó bébújt kebelembe.

Arra kérem magát, vegye ki belőle,
Szerelmes szívemet megemészti benne.

- Nem veszem, leányom, kezemet megmarja,
Az én kicsi gyenge ujjam leszakasztja.

Inkább elleszek én jó leányom nélkül,
Hogysen én ellegyek gyenge karom nélkül.

- Bátyám, édes bátyám, kedves és jó bátyám,
Sárighasú kígyó bébújt kebelembe.

Arra kérem magát, vegye ki belőle,
Szerelmes szívemet megemészti benne.

- Nem veszem, testvérem, kezemet megmarja,
Kezemet megmarja, ujjam leszakasztja.

Inkább elleszek én jó testvérem nélkül,
Hogysen én ellegyek gyenge karom nélkül.

- Kedvesem, kedvesem, hűséges kedvesem,
Sárighasú kígyó bebújt kebelembe.

Arra kérem magát, vegye ki belőle,
Tüdőmet, májamat megemésztí benne.

Erre az édese meg is keseredett,
Gyenge karjaira ruhát tekergetett.

Bényúlt kebelibe, kivette belőle,
Sárighasú kígyó aranyalma leve.

S így hát az édese jobb, mint hív szülöttje,
Tizenkét éve, hogy mind őtet kereste.

Csíkrákos (Csík)

KÁDÁR KATA
(*Két kápolnavirág*)

- Gyulainé, édesanyám,
Engedje meg, engedje meg,
Hogy vegyem el Kádár Katát,
Kádárnénak szép leányát.

- Édes fiam, nem engedem,
Inkább őtet elvesztetem!
- Ha kend őtet elveszteti,
Én elmegyek katonának!

Szóval mondja a szép úrfi:
- Szolgám, szolgám, édes szolgám,
Nyergeld meg a pej paripám,
Pej paripám, nyerges kancám.

Úgy felüle a szép úrfi
Pej lovára, paripára,
Úgy kiugrék, úgy kiugrék
Széles utca közepére.
Azt meglátá Kádár Kata,
Nyitni kezdi a kapuját.

Szóval mondja a szép úrfi:
- Ne nyisd, ne nyisd a kapudat,
Mert nem akarok bemenni,
Csak búcsút akarok venni.

Szóval mondja Kádár Kata:
- Nesze neked tarka ruha*.
Mikor látod, vérrel habzik,

* kendő

Vérrel meg is virágozik,
Akkor hidd meg, én elvesztem.

Ők úgy mentek, ők úgy mentek,
Míg a nagy erdőig mentek,
Eszébe jut tarka ruha,
De hát látja, vérrel habzik,
Vérrel meg is virágozik.

Szóval mondja a szép úrfi:
- Szolgám, szolgám, édes szolgám,
Fordítsd meg a pej paripám,
Pej paripám, nyerges kancám!

Ők úgy jöttek, ők úgy jöttek,
Míg a molnárig érkeztek.
- Hallod-é, te molnárgazda,
Mi hír vagyon a faluba?

- Nekünk, nekünk semmi rossz nincs,
De teneked elég rossz van:
Gyulainé, édesanyád
Elvesztette Kádár Katát.

Szóval mondja a szép úrfi:
- Hallod-é, te molnárgazda,
Vigy el engem azon helyre,
Ahol őtet elvesztette;
Neked adom pej paripám,
Pej paripám, nyerges kancám.

Ők úgy mentek, ők úgy mentek,
Míg a nagy tóig érkeztek,
De hát látja Kádár Katát
Széles tónak közepébe.

Szóval mondja a szép úrfi:
- Hallod-é, te Kádár Kata,
Aluszol-é vagy meghóttál,
Vagy énrólam gondoltál?
- Nem aluszom, meg se hóttam,
Csak terólad gondoltam!

Úgy beugrék a szép úrfi
Széles tónak közepébe;
Ott is összeölelkeztek.
Azt meglátá Gyulainé,
Őket onnan kivéteté.

Az egyiknek csináltatott
Piros márványkő-koporsót,
A másiknak csináltatott
Fehér márványkő-koporsót.

Az egyiket temetteté
Az oltárnak elejébe,
A másikat temetteté
Az oltárnak háta mögé.

Az egyikből növelkedék
Egy szép piros liliomszál,
A másikból növelkedék
Egy szép fehér liliomszál.

Ők úgy nőttek, ők úgy nőttek,
Míg az oltárig felnőttek,
Ott is összeölelkeztek.
Azt megtudá Gyulainé,
Őket onnan lemetszeté,
Az ő tüzen elégeté.

- Gyulainé, édesanyám,
Csak az Isten úgy megáldjon:
Szeretetlen társat adjon.
Gyermekek is kilenc legyen,
Mind a kilenc néma legyen!

Búzád csak egy szem teremjen,
Annak fele üszök legyen,
Kenyered is kővé váljék,
Késed benne kettétörjék!

Mosdóvized vérré váljék,
A kendőd is langgal égjék!
Gyulainé, édesanyám,
Csak az Isten úgy megáldjon:
Sót, kenyeret, fát ne adjon!

Gyulainé, édesanyám,
Amely úton magad eljársz,
Mind vasvilla hulljon rád,
Út előtted gallyasodjék,
Utánad meg porosodjék!

(Székelyföld)

LÁZÁR ÉS ERZSÉBET
(Két kápolnavirág)

Magyari császárnak Lázár fia vala,
Mánole mesternek Erzsi lánya vala.

Apjuk nem engedte, hogy egymást szeressék,
Még azt sem engedte, együtt beszéljenek.

De ők attól éltek*, s ahol összegyűltek,
Ahol összegyűltek, ők ott beszélgettek.

De ők meghalának egymásnak kedvéért,
Egymásnak kedvéért, titkos szerelméért.

Egyiknek csánának márványkő-koporsót,
Másiknak is csántak márványkő-koporsót.

Egyiket temették egyik út szélére,
Másikat temették másik út szélére.

Egyikből is növe vörös rózsabokor,
Másikból is növe fehér rózsabokor.

Nőttek, növettek három esztendeig,
Három esztendeig mind csak virágoztak.

Vörös rózsabokor szép fehért virágozik,
Fehér rózsabokor vöröset virágozik.

Ők is vigadoztak, szépen örvendeztek,
Össze is hajlottak, beszélgetni fogtak.

* szerették egymást

Mikor apjuk, anyjuk oda bement vala,
Mind elszomorodtak, földig elhervadtak.

Három esztendőre tövükből kivágták,
Tövükből kivágták s a tűzre felrakták.

Még a hamuját is széllel elfúvatták,
S az ő szerelmüknek még híre se maradt.

Klészse (Moldva)

BETLEN ANNA
(*A szolgát szerető leány*)

Sárosi Mihály, Betlen János
Egy asztalnál ülnek vala,
Együtt esznek, isznak vala,
Együtt beszélgetnek vala.
Szóval mondja Sárosi Mihály:
– Hallja-e kend, kedves komám,
Fenyítse meg kend a hűgát:
Éjszakának idejében
Ne járjon az istállóba.
Kocsisomat szeretgeti,
Hű paripám ébresztgeti!
– Hallja-e kend, kedves komám,
Az én húgom jámbor leány!
Szóval mondja Sárosi Mihály:
– Megmutatom jámborságát
Két karomnak erejével,
Fényes kardomnak élével!

Hallja kapu csikorgását,
Magas patkó kopogását,
Selyemszoknya suhogását.
Mindjárt ment az istállóba,
Az istálló ajtajába.
Szóval mondja kocsisának:
– Nyisd ki, kocsis, az ajtódat!
– Nem nyithatom, kedves gazdám,
Szabadon van hű paripám.
Ha kinyitom, elszalasztom,
Tudom, soha meg nem fogom.

Úgy megrúgá az ajtaját,
Hogy kétfelé esék mindjárt.

Hát ott vagyon Betlen Anna.
Kardját beléakasztotta,
Selyemszoknya elhasada,
Piros vére kicsordula.

Hazamene Betlen Anna,
Lefekvék a vetett ágyba.
Reggel odament az ágya:
– Mi lelt, mi lelt, Betlen Anna?
– Aj, mi nem lelt, kedves ángyom,
Béhágék a kőkertembe,
Rózsabokor megakaszta,
Selyemszoknya elszakada,
A vér mindjárt kicsordula.
Talpig vagyok aludt vérben,
Magam pedig halófélben.
– Hallod-e, te Betlen Anna,
Állj ki te az udvarodra,
Imádkozzál az Istennek,
Bocsássa meg bűneidet.
– Ángyom, ángyom, kedves ángyom,
Mossanak meg ürmös borba,
Takarjanak gyenge gyolcsba,
Küldjenek ki Kolozsvárra,
Vegyen példát minden róla,
Az árvának hogy van dolga!

(Székelyföld)

ENDRE BÁRÓ LEÁNYA

Kint a pusztán öreg tölgyfa magába,
Juhászlegény furulyázik alatta.
Oly szépen szól furulyája magába,
Behallik az Endre báró házába.

Be is hallik, ki is nyílik ablaka,
Göndörhajú kisasszony néz ki rajta.
Fölsóhajt és gondolkozik magába:
Mért nem lehet juhászbojtár babája?

Másnap reggel korán virradt hajnalba,
Endre báró kísétál a tanyára.
Azt kérdi a legidősebb juhásztól:
Nem látta-e a kisasszonyt valahol?

- Bizony mondom, báró uram, nem láttam.
Három napja, hogy a bojtár oda van.
Három napja, hogy a bojtár oda van,
Talán bizony a kisasszony vele van.

Megtalálta rezgő nyárfa aljában,
Szépen ül a juhászbojtár karjában.
A kisasszony, hogy az apját meglátta,
Zsebkendőjét könnyeivel áztatta.

Erre aztán meg is szólal a juhász:
- Adja nékem feleségül a lányát.
- Inkább, lányom, haljatok meg mindketten,
Úgysem lehet juhászbojtár a vejem!

Túl a vizen most faragják azt a fát,
Melyikre a juhászbojtárt akasztják.

Fújja a szél fekete göndör haját,
Oda várja Endre báró leányát.

Gyászban van a ratosnyai főutca,
Juhászlegényt halva viszik ki rajta.
Koporsóján végtől-végig koszorú,
Utána megy a kisasszony, szomorú.

Kiérnek a temető közepébe,
A kisasszony letérdepel a földre.
Néz az égre, imádkozik magába:
Mért is nem lett juhászbojtár babája?

Juhászbojtár ott nyugszik már a sírba,
A kisasszonyt viszik el onnan sírva.
Átkozza is Endre bárót eleget:
Mért ölte meg, kit ő nagyon szeretett?!

- Még az úton lefelé sem mehetek,
Mind azt mondják, hogy szeretőt keresek.
Nem kell nékem akármilyen szerető,
Szeretőm lesz majd a gyászos temető.

Még az úton fölfelé sem mehetek,
Mind azt mondják, fekete gyászt viselek.
Fekete gyász, fehér az én zsebkendőm,
Eltemették szegény juhász-szeretőm.

Túl az erdőn öregasszony kunyhója,
De sok kislány, de sok legény jár oda.
Én is megyek, megkérdem a jövődőt:
Találok még juhászbojtár szeretőt?

Ratosnya (Marosszék)

SZÉP ILONA
(A gúnáros leány)

- Isten jó nap, bíró gazda, kelmed házában.
- Hozott isten, szép Ilona, az én házamban.

- Mért sírsz, mért sírsz, szép Ilona, az én házambam?
- Én elhajtám ludaimat szép zöld pázsitra.

Odajöve bíró fia, ludam behajtsa.
Agyonüté kelmed fia szép gúnáromat!

- Ne sírj, ne sírj, szép Ilona, szép gúnárodért,
Megfizetem szép gúnárod, monddsa, mennyit ért?

- Minden legkisebb tolláért egy-egy aranyat,
Hátul legyező farkáért aranylegyezőt.

A szárnyáért, két szárnyáért két aranytányért,
A lábáért, két lábáért két aranykalászt.

A nyakáért, szép nyakáért hat sing^{*} pántlikát,
A fejéért, szép fejéért egy aranyalmát.

Abban égő két szeméért két égő gyertyát,
Hajnal-visító torkáért aranytrombitát.

Benne lévő költségéért^{**} hat font^{***} riskását,
A zúzáért, a májáért hat fej káposztát.

* régi hossz mérték, kb. 60 cm

** aprólék

*** régi súly mérték, kb. 1/2 kg

- Számtalan sok kívánsága szép Ilonának,
Akasztófa helye tehát bíró fiának!

- Akasztófa olyan legyen, mint kinyílt rózsza,
Két karom két szép karfája akasztófája!

(Székelyföld)

FEHÉR ANNA
(*A halálraítélt húga*)

Fehér László lovat lopott,
Hatot egy kocsiba fogott.
Kettőt fogott rudallóba,
Négyet fogott a lógóba.

– Rajta, rajta, Gönc városa,
Fehér László be van zárva!
Fehér Anna meghallotta,
Hogy a bátyja be van zárva.

– Fogd be, kocsis, a lovakat,
Hadd nézzem meg a bátyámat.
Fehér Anna nem nyugodott,
Elment a börtönajtóhoz.

– Bátyám, bátyám, Fehér László,
Minek hívják itt a bírót?
– Itt a bíró Horvát bíró,
Az akasztófára való.

Fehér Anna nem nyugodott,
S elment a Horvát bíróhoz.
– Bíró, bíró, Horvát bíró,
Szabadítsd ki a bátyámat.

Adok egy véka aranyat,
Bátyám megszabadulhatna.
– Nem kell nékem az aranya,
Háljál velem az éjszaka.

Fehér Anna nem nyugodott,
Elment a börtönajtóhoz.

- Bátyám, bátyám, Fehér László,
Hallod, mit mondott a bíró:

Háljak vele az éjszaka,
Bátyám, megszabadulsz még ma.
- Húgom, húgom, Fehér Anna,
Ne hálj vele az éjszaka:

Szüzességedet elveszi,
A bátyádnak fejét veszi,
Leányságod tönkreteszi,
A bátyádnak fejét veszi!

Fehér Anna nem nyugodott,
Véle is hál az éjszaka.
Éjfél után két óraker
Zörgés hallszik az udvaron.

- Bíró, bíró, Horvát bíró,
Mi zörög az udvarodon?
- Lovam viszik itatóra,
Annak zörög zabolája.

Fehér Anna nem nyugodott,
Elment a börtönajtóhoz.
- Bátyám, bátyám, Fehér László,
Aluszol-e vagy ébren vagy?

- Húgom, húgom, Fehér Anna,
Ne keresd itt a bátyádat:
Zöld erdőbe, zöld mezőbe,
Akasztófa tetejébe!

Fehér Anna nem nyugodott,
Elment a Horvát bíróhoz.

- Bíró, bíró, Horvát bíró,
De megcsaltál te engemet!

Páros kés járja szívedet,
De megcsaltál te engemet!
Mosdóvized vérré váljon,
Törölköződ lángot hányjon!

Kénos (Udvarhely)

HOMLODI ZSUZSÁNNA
(*A teherbe esett leány*)

- Mi oka, mi oka, Homlodi Zsuzsánna,
Hogy a kartonlajbi minduntalan szűkül?

- Az oka, az oka: szabó nem jól szabta,
Szabó nem jól szabta, varró nem jól varrta.

- Kocsisom, kocsisom, én fellejtárjaim*,
Hozzátok, hozzátok a gyászos hintóim.

Fogjátok, fogjátok pej paripáimat,
Vigyétek, vigyétek Homlodi Zsuzsánnát,

Vigyétek, vigyétek Homlodi Zsuzsánnát
A rózsamezőbe, a fővevő helyre!

- Jó napot, jó napot, Homlodi nagyasszony,
Hol vagyon, hol vagyon Homlodi Zsuzsánna?

- Elküldtem, elküldtem a rózsáskertembe
Rózsákat vizsgálni, magát mulatozni.

- Jó napot, jó napot, te kis kertészlegény,
Hol vagyon, hol vagyon Homlodi Zsuzsánna?
- Nem tudom, nem láttam, tegnap, hajh, még itt járt.

- Jó napot, jó napot, Homlodi nagyasszony,
Hol vagyon, hol vagyon Homlodi Zsuzsánna?

- Elküldtem, elküldtem a tenger partjára
Aranyhalat fogni, magát mulatozni.

* fullajtár: előlovas, aki a kocsi előtt nyargal

- Jó napot, jó napot, te kis hajóslegény,
Hol vagyon, hol vagyon Homlodi Zsuzsánna?
- Nem tudom, nem láttam, tegnap, hajh, még itt járt.
- Jó napot, jó napot, Homlodi nagyasszony,
Hol vagyon, hol vagyon Homlodi Zsuzsánna?
- Mi tűrés, tagadás, már meg kell mondanom:
Elküldtem, elküldtem a rózsamezőbe,
A rózsamezőbe, a fővevő helyre.
- Oh, te pogány anya, mér vétetted fejét?
Testemet testével egy sírba temetéd!
- Jó napot, jó napot, te fővevő hóhér,
Hol vagyon, hol vagyon Homlodi Zsuzsánna?
- Itt vagyon, itt nyugszik, csendesen aluszik.
- Testemet testével egy sírba temesd el,
Véremet vérével egy patak mossa el!

(Székelyföld)

SZÉKVÁRI MARISKA
(*A halálra táncoltatott lány*)

„Jó estét, jó estét
– Székváriné hallja –,
Honn van-e a lyánya,
Székvári Mariska?”

„Honn van, ejde, honn van,
Bennt van a szobába;
Fekszik, már aluszik
Fejér vetett ágyba.”

„Menjen bé, költse fel,
Készítse ja bálba,
Lukszárú cipőjét,
Húzza fel lábára!”

Elindult, elindult
Mariska ja bálba,
Tíz pár aranygyűrűt
Húzott az ujjába.

„Húzzátok, cigányok,
Nem szabad nyúgúnni,
Székvári Mariskát
Muszáj táncoltatni!”

„Erejsz ki, erejsz ki,
Magamat hűtsem ki,
Lukszárú cipőmből
Aludt vért öncsem ki!”

„Ne menj ki, ne menj ki,
Ne hűtsd ki magadat,

Tíz pár aranygyűrűd
Zújadba dagasztad!”

Verje meg az Isten
Azt az édesanyát,
Ki vasárnap este
Elbocsájsa lányát!

Este elbocsájsa,
Regvelig nem lássa,
Regvel nyóc órakor
Halval viszik haza.

Harangoznak délre,
De nem délebedre,
Székvári Mariskát
Viszik temetőbe.

Apja, édesanyja
Zokogva sirajsa,
Tíz legény késéri.
Úgy teszik az sírba.

Lészped (Moldva)

MAGYARÓSI TAMÁS
(*A visszavitt menyasszony*)

- Honnét házasodol, Magyarósi Tamás?
- Én is házasodom, aj, bé Barassóból,
Vén Vajda Jánosné felnőtt szép leányát, Vajda Ilonáját.

Hindogál a hintó, sírdogál a leány,
Vissza-visszatekint Magyarósi Tamás:
- Mért sírsz, mért keseregsz, jegybeli szép mátkám?
Te tán azt gondolod, hogy nincsen énnekem
Jó tizenkét ökröm, jó vasas szekerem?
- Én azt nem gondolom; jól tudom, hogy vagyok.

Szóval fölfeleli nagyobbik nyoszolyó:
- Add ide, add ide, Magyarósi Tamás,
Gyöngö gyolcsingedet al-pókaruhának*.
- Nem adom, nem adom gyöngö gyolcsingemet
Al-pókaruhának a beste kurának!

Hindogál a hintó, sírdogál a leány,
Vissza-visszatekint Magyarósi Tamás:
- Mért sírsz, mért keseregsz, jegybeli szép mátkám?
Te tán azt gondolod, hogy énnekem nincsen
Jó csata ménesem, jó eszténa juhom?
- Én azt nem gondolom; jól tudom, hogy vagyok.

Szóval fölfeleli kisebbik nyoszolyó:
- Add ide, add ide, Magyarósi Tamás,
Selyem zsinóröved al-pókakötőnek.
- Nem adom, nem adom selyem zsinórövem
Al-pókakötőnek a beste kurának!

* pólyaruha, pólya

Kocsisom, kocsisom, fordítsd meg a hintót,
Mondd meg az anyjának, az ördögadtának:
Ha így nevelt leányt, így is vegye hasznát!

(Székelyföld)

BUDAI ILONA
(*A kegyetlen anya*)

Budai Ilona ablakban könyökle,
Hallja, hogy ellenség rabol a környékbe.
Csak eszébe juta kincses kis ládája,
S kincses kis ládját hóna alá fogja.
Hajadon kis lányát jobb kezén vezette,
Futkosó kis fiát bal kezére vette.

Megyen, megyen, megyen sűrű fenyves erdőn,
Egy föl hagyott úton, sötét rengetegön,
Hát mintha hallaná lovak dobogását,
S csakhamar leteszi hajadon kis lányát.
Hajadon kis lánya ilyenképpen síra:
– Anyám, édesanyám, ne hagyj el az útba,
Essék meg a szíved, ne hagyj itt engemet!
– Bizony itt hagylak én, leányom, tégedet,
Mert leány helyébe leányt ad az Isten,
De pénzem helyébe ingyen nem ad Isten!

Megyen, tovább megyen sűrű fenyves erdőn,
A föl hagyott úton, sötét rengetegön,
Hát mintha hallaná lovak dobogását,
S csakhamar leteszi futkosó kis fiát.
Futkosó kis fia ilyenképpen síra:
– Anyám, édesanyám, ne hagyj el az útba,
Essék meg a szíved, ne hagyj itt engemet!
– Bizony itt hagylak én, édes fiam, téged,
Mert fiú helyébe fiút ad az Isten,
De pénzem helyébe ingyen nem ad Isten!

Megyen, tovább megyen sűrű fenyves erdőn,
Az elhagyott úton, sötét rengetegön,
Míg eljuta végre egy szép tágas rétre,

Hát egy bivalytehén azon jódőgél le.
Az idei borját szarva között hozta,
A tavalyi borját maga után rítta.
Ezt hogy megpillantá Budai Ilona,
A földre borula, keservesen síra.
Keservesen síra, kárhóztatá magát:
– Az oktalan állat nem hagyja el borját!
Istenem, istenem, én édes istenem,
Hát én lelkes lévén, hogy hagyám gyermekem?!

Azzal visszafordult a nagy fenyves erdőn,
Az elhagyott úton, sötét rengetegön.
Csakhamar elérte s odanyújtá ujját,
S hívni kezdé szépen az ő kicsi fiát.
– Bizony nem megyek én, mert nem voltál anya,
Ha az lettél volna, itt nem hagytál volna!

Megyén, tovább megyén a nagy fenyves erdőn,
A fölshagyott úton, sötét rengetegön.
Csakhamar elérte s odanyújtá ujját,
S hívni kezdé szépen hajadon kis lányát.
– Bizony nem megyek én, mert nem voltál anya,
Ha az lettél volna, itt nem hagytál volna!

Hogy ezt így hallotta, ilyenképpen síra:
– Immár olyan vagyok, mint út mellett a fa,
Aki ott elmegyén, ágaimat rontja,
Ágaimat rontja s a sárba tapossa!

Székelyszentmihály (Udvarhely)

SZEGÉNY SZABÓ ERZSI
(*A gyermekgyilkos anya*)

Szegény Szabó Erzsi mind elveszté magát,
Mind elveszté magát: az asztagos kertben

Az ő kicsi fiát aprón elaprítá,
Aprón elaprítá, csihánba takará.

Csihánba takará, disznóknak kihányá,
Csihánba takará, disznóknak kihányá.

Főispán úrfi is két szemével látá,
Két fülével hallá magzatja kínzását.

Főispán úrfi is törvényszékbe üle,
Törvényszékbe üle s azt a törvényt tevék:

Lélekért lélek kell, halálért halál kell,
Lélekért lélek kell, halálért halál kell!

Szegény Szabó Erzsit térdig vasba verék,
Térdig vasba verék s az ereszbe tevék.

Szegény Szabó Erzsi egy éjjel álmodta,
S azt az álmot látta, s azt az álmot látta:

Két fekete holló feje fölött jára,
Két sing selyemzsinór körme között vala.

Odamene, oda az ő édesanyja.
– Anyám, édesanyám, váltsanak ki engem!

– Fiam, Szabó Erzsi, ki is váltanálak,
Ha kiváltó volnál, ha kiváltó volnál.

- Anyám, édesanyám, az éjjel álmodtam,
Azt az álmot láttam, azt az álmot láttam:

Két fekete holló fejem fölött jára,
Két sing selyemzsinór körme között vala.

- Fiam, Szabó Erzsi, két fekete holló
Hóhérjaid lesznek, hóhérjaid lesznek,

Két sing selyemzsinór istarangid lesznek,
Két sing selyemzsinór istarangid lesznek.

Lészped (Moldva)

MARINKA
(*A kegyetlen anyós*)

- Románul Marinka, magyarul Margitka,
Száz katonám közül melyiket szereted:

Napot-e vagy holdat, vagy fényes csillagot?

- Napot is szeretem, holdat is szeretem,

Napot is szeretem, holdat is szeretem,
De fényes csillagot legjobban szeretem.

- Anyám, édesanyám, viselje jó gondját,
Viselje jó gondját az én Marinkámnak,

Mert én el kell menjek, hadba hadakozni,
Onnét hazajönni, jó hírt hazahozni,

Jó hírt hazahozni, neki megmondani,
Jó hírt hazahozni, neki megmondani.

- Lányom, édes lányom, azt megengeded-e,
Nyársba felhúzzalak, langon pirítsalak?

- Meg nem engedhetem, megszakad a szívem,
Meg nem engedhetem, megszakad a szívem.

- Másodikszor mondom: lányom, édes lányom,
Azt megengeded-e, azt megengeded-e,

Azt megengeded-e, favágó tőkém légy?

- Meg nem engedhetem, megszakad a szívem.

- Harmadikszor mondom: lányom, édes lányom,
Lányom, édes lányom, édes, kedves lányom,

Azt megengeded-e, asztali vendégnek,
Asztali vendégnek gyertyatartója légy?

Este meggyújtsalak, reggel kioltssalak?
- Azt megengedhetem, ha annyira lettem.

Csak elédobbana egy lovaskatonára.
- Románul Marinkám, magyarul Margitkám,

Nyisd kapudat nekem, mert én hazajöttem,
Mert én hazajöttem, jó hírt hazahoztam,

Jó hírt hazahoztam neked megmondanom!
Csak elédobbana az ő édesanyja.

- Jövök, fiam, jövök, most nyitom a kaput.
- Hol az én Marinkám, hogy maga nyissa ki?

- Elment, fiam, elment a rózsamezőbe,
A rózsamezőbe rózsavirág-szedni.

- Térj meg, lovam, térj meg, hogy mi is menjünk el,
A rózsamezőbe rózsavirág-szedni,

Kössük bokrétákat, tegyük kalapomba,
Kössük bokrétákat, tegyük kalapomba.

Ők is elmenének a rózsamezőbe,
Ott is nem kapá meg az ő Marinkáját.

- Térj meg, lovam, térj meg, hogy mi is menjünk el,
Hogy mi is menjünk el az édesanyánkhoz.

- Anyám, édesanyám, hol az én Marinkám?
- Itt van a kiskertbe, rózsabokor alatt.

Ő is csak beméne oda a kiskertbe,
S ott ő csak megkapá az ő Marinkáját

Rózsabokor alatt, mint egy porgolt* csutak.
Rózsabokor alatt, mint egy porgolt csutak.

- Anyám, édesanyám, anyám, édesanyám,
Hozza csak ki nekem, hozza csak ki nekem

Aranynyelű késit s a kerek karszékjit,
Aranynyelű késit s a kerek karszékjit.

Ő is csak kihozza aranynyelű késit,
S a kerek karszékjit, s a kerek karszékjit.

Ő is csak elcsapá az ő gyenge nyakát:
- Életért élet kell, halálért halál kell!

Klészse (Moldva)

* megégetett

A NAGY HEGYI TOLVAJ
(A zshivány felesége)

- Madárka, madárka, ne zavard a vizet,
Hogy igyam belőle, hogy írjak levelet

Apámnak s anyámnak, szívbéli mátkámnak,
Hogy tudják meg ők is, kinek adtak férjhez:

Cifra katonának, hat ökrös gazdának,
Hat ökrös gazdának, nagy hegyi tolvajnak.

Mert immár jóllaktam jó reggel felkelni,
Jó reggel felkelni s a patakra menni,

S a patakra menni, véres ruhát mosni,
Véres ruhát mosni, jajszókkal sulykolni.

Akkor arr' a szóra megrúgta az ajtót:

- Eressz bé, eressz bé, te nagy híres dáma!

- Várkozzék, várkozzék, csendes jámbor uram,
Húzzam a fejembe földig fátyolomat.

A második szóra megrúgta az ajtót:

- Eressz bé, eressz bé, te nagy híres dáma!

- Várkozzék, várkozzék, csendes jámbor uram,
Húzzam a lábamba sárig cipőimet.

S a harmadik szóra berúgta az ajtót.

- Mért sírsz magad, mért sírsz, te nagy híres dáma?

- Nem sírok, nem sírok, csendes jámbor uram,
Cserefát égetek, gyermeket rengetek,

Cserefának füstje húzta ki könnyemet,
Cserefának füstje húzta ki könnyemet.

- Készülj, asszony, készülj a búzamezőre,
A búzamezőre s a fejvevő-székre!

Akkor erre szóra elmene a tolvaj,
Sírva mondá asszony kicsi szolgájának:

- Jánosom, Jánosom, hozd elé a hintót,
Fogd be hat lovamat, vígy el engem oda

A búzamezőbe s a fejvevő-székre.
Mikor fejem veszik, tedd a réztányérba,

Küldd ki Kolozsvárra, tegyék várkapura,
Vegyen példát róla minden apa s anya,

Egyetlen egy lányát kinek adja férjhez.
El is indulának a búzamezőbe,

A búzamezőbe s a fejvevő-székre,
Hol fejit leveszik szegény asszonykának.

Sírva kér az asszony: - Csendes jó emberem,
Engedjen bár annyit, írjak egy levelet,

Írjak egy levelet az én szüleimnek.
- Nem lehet, nem lehet, vegyed le a fejét!

Le is vevék fejét szegény asszonykának.
Mikor visszamentek, úgy síra a gyermek.

János rengetgette, mind úgy mondogatta:
- Beli-be, beli-be, kicsi Rádúj Péter,

Mert mindjárt jó mómá, hoz neked csicsikét*,
Mert mindjárt jó tátá, hoz neked kácsikát**.

A tolvaj meghallta, szíve megszakada,
Szíve megszakada, gyermek elmarada.

Rácsila (Moldva)

* tej

** kalács

BÁTORI BOLDIZSÁR
(*A szaván kapott asszony*)

Asztal mellett üle gyöngé Judit asszony,
Lábával rengette kinn-futkosó fiát.

– Beli, fiam, beli, kinn-futkosó fiam,
Mert nem az az apád: Bátor Boldizsár,

Hanem az az apád: erdélyi kapitány,
Aki adta neked arany rengő bölcsőd,

Arany rengő bölcsőd, pozsonyi süveged,
Pozsonyi süveged, lobogós gyolcsinged.

Az ajtón hallgatja Bátor Boldizsár.

– Meg ne tagadd, asszony, mostan mondott szódat!

– Nem tagadom, uram, leányokat szidtam,
Virágomnak szépét nyilatlan leszédtek,

Bokrétába kötték, legényeknek tették.

– Készülj, asszony, készítsd hat lovas hintódat,

Hat lovas hintódat, legszebb inasodat
Pozsony városába, nagy lakodalomba.

Készülj, asszony, készülj holnap álló délkor!
Ők is elmenének, odaérkezének.

Csak táncolni kezdé erdélyi kapitány.
Erdélyi kapitány gyenge Judit asszonyt

Kétszer fordította, kétszer megcsókolta.
Szemmel tartá őket Bátor Boldizsár.

- Készülj, asszony, készülj holnap álló délre,
Holnap álló délre a fejvevő-helyre!

Fejeddal játszanak, fejedet leütik!
Csak felhúzza kardját erdélyi kapitány,

Csak felhúzza kardját, beléereszkedik:
- Te meghaltál értem, én is meg éretted!

Rugonfalva (Udvarhely)

GYÖNGE RÁC MENYECSKE

(Az ügyes asszony)

Ablakban könyöklék gyöngé rác menyecske,
Hát kint sétál vala borbélylegény Gyurka.
– Jer bé hozzám, jer bé, borbélylegény Gyurka,
Jer bé hozzám, jer bé, szomszéd legény Gyurka.

Söröm is jó vagyon, borom is jó vagyon,
Neked ingyen adok, másnak pénzért adok.
Senki sincsen itthon, csak én vagyok itthon,
Senki sincsen itthon, csak én vagyok itthon.

Uram a városban piros csizma-venni,
Apám az erdőben somfavesszőt vágni,
Anyám a malomban fehér liszt-őrlni,
Anyám a malomban fehér liszt-őrlni.

Addig csalogatá borbélylegény Gyurkát,
Amíg az ereszbe őkelmét bécsalá.
Egyszer hazamene az ő édes ura,
Egyszer hazamene az ő édes ura.

– Feleségem, kincsem, eressz bé engemet,
A városban jártam, piros csizmát hoztam.
Piros csizmát hoztam, szépet, milyent kaptam,
Piros csizmát hoztam, szépet, milyent kaptam.

– Mindjárt béeresztlek, édes kincsem uram,
Hogy vessem nyakamba kővári szoknyámat.
Mégis csak kéredzék az ő édes ura,
Mégis csak kéredzék az ő édes ura:

– Feleségem, kincsem, eressz bé engemet,
A városban jártam, piros csizmát hoztam.

Piros csizmát hoztam, amilyent csak kaptam,
Piros csizmát hoztam, amilyent csak kaptam.

- Mindjárt béeresztlek, édes kincsem uram,
Hogy húzzam lábamba kővári papucsom.
Mégis csak kéredzék az ő édes ura,
Mégis csak kéredzék az ő édes ura:

- Feleségem, kincsem, eressz bé engemet,
A városban jártam, piros csizmát hoztam.
Piros csizmát hoztam, amilyent csak tudtam.
Piros csizmát hoztam, amilyent csak tudtam.

- Mindjárt béeresztlek, édes kincsem uram,
Hogy kössem előmbe fekete ruhámat.
Mégis csak kéredzék az ő édes ura,
Mégis csak kéredzék az ő édes ura:

- Feleségem, kincsem, eressz bé engemet,
A városban jártam, piros csizmát hoztam.
Ő is béereszté az ő édes urát,
A jobb hóna alól kibocsájtá Gyurkát.

(Udvarhely)

A ROSSZ FELESÉG

- Jöjjön haza, édesanyám,
Mert beteg az édesapám!
- Eridj, édes jó leányom,
Mindjárt én is megyek,
Egyet-kettőt hadd forduljak,
Mindjárt otthon leszek.

- Jöjjön haza, édesanyám,
Mert meghalt az édesapám!
- Eridj, édes jó leányom,
Mindjárt én is megyek.
Egy fél kupát* hogy csapjak be,
Mindjárt otthon leszek.

- Jöjjön haza, édesanyám,
Eltemettük édesapám!
- Eridj, édes jó leányom,
Én is mindjárt megyek,
Egyet-kettőt hadd forduljak,
Mindjárt otthon leszek.

- Jöjjön haza, édesanyám,
Eltoroztuk édesapám!
- Eridj, édes jó leányom,
Én is mindjárt megyek,
Egyet-kettőt hadd forduljak,
Mindjárt otthon leszek.

- Jöjjön haza, édesanyám,
Leánykérők jöttek hozzám!

* régi űrmérték, egy és negyed liter

- Isten áldja, komámasszony,
Most már hazamegyek,
Eljöttek a leánykérők,
Én is férjhez megyek!

Kászonimpér (Csík)

BARCSAI
(Az elégetett asszony)

- Menj el, uram, menj el, aj, ki Kolozsvárra,
Aj, ki Kolozsvárra, apám udvarába.
Hozd el onnan, hozd el a nagy vég vásznakat,
A nagy vég vásznakat s ingyen kapott gyoicsot.

- Ne menj, apám, ne menj, aj, ne menj hazól* ki,
Anyámasszony bizony Barcsait szereti.
- Hallod, asszony, hallod, mit ebeg** a gyermek?
- Ne hidd, édes uram, részeg az a gyermek!

Azzal elindula az asszony szavára,
Az asszony szavára, aj, ki Kolozsvárra.
Mikor fele útját elutazta volna,
Csak eszébe juta kisebb gyermek szava.
Ahajt megfordula, hazafelé tére,
Hazafelé tére, hazájába ére.

- Nyiss ajtót, nyiss ajtót, asszony-feleségem!
- Mindjárt nyitok, mindjárt, édes jámbor uram!
Hadd vessem nyakamba viselő szoknyámat,
Hadd kössem előmbe az előruhámat.

- Nyiss ajtót, nyiss ajtót, asszony-feleségem!
- Mindjárt nyitok, mindjárt, édes jámbor uram!
Hadd húzzam lábamba fejelés csizmámat,
Hadd kössem fejemre viselő ruhámat.

- Nyiss ajtót, nyiss ajtót, asszony-feleségem!
Aj, mit tuda tenni, ajtót kelle nyitni.

* hazulról

** gagyog, hebeg

- Add elé, add elé a nagy láda kulcsát!
- Nem adom, nem adom a nagy láda kulcsát:

A szomszédban jártam, kerten átalhágtam,
A nagy láda kulcsát ottan elhullattam,
Hanem megtaláljuk szép piros hajnalkor,
Szép piros hajnalkor, világos virradtkor.

Ahajt csak bérúgá gyontáros ládáját,
Végig lehasítá az egyik oldalát.
Csak kihengeredék Barcsai belőle,
Aj, kapja a kardját, fejit vevé véle.

Hallod, feleségem, hallod, asszony, hallod,
Három halál közül melyiket választod?!
Avagy azt választod, hogy fejedet vegyem,
Vagy selyemhajaddal házat kisöpörjem?

Avagy azt választod, reggelig virrasztasz,
Hét asztal vendégnek vígan gyertyát tartasz?
- Három halál közül én is azt választom:
Hét asztal vendégnek vígan gyertyát tartok.

- Inasom, inasom, én kisebb inasom,
Hozzad elé, hozzad a nagy kászu* szurkot,
Hozzad elé, hozzad a nagy vég vásznakat,
A nagy vég vásznakat, ingyen kapott gyolcsot!

Fejinél kezdjétek, talpig tekerjétek,
A sok ingyen gyolcsot fejire kössétek!
Fejinél kezdjétek, talpig szurkozzátok,
Talpánál kezdjétek, végig meggyújtsátok!

* fa hajából, fakéregből készített edény

Fejéhez állítok egy cigányfurulyást,
Lábához állítok egy cigányhegedűst.
Fújjad, cigány, fújjad a cigányfurulyát,
Húzzad, cigány, húzzad a cigányhegedűt!

Fújjátok széltibe, húzzátok ízibe,
Mostan hadd vigadjon feleségem szíve!

(Udvarhely)

FOGARASI ISTVÁN
(*A töröknek eladott leány*)

Ablakban könyököl Fogarasi István,
Mellette könyököl az ő testvérhúga.
- Hallottad-e híret, édes testvérhúgom,
Elköteleztelek be Törökországba
Nagy török császárnak, jegybéli mátkának.

- Nem hallottam híret, édes testvérbátyám!
Adjon isten nekem inkább víg vacsorát,
Víg vacsora után könnyű betegséget,
Szép piros hajnalban világból kimúlást.

Meghallgatá isten az ő kívánságát,
Ada isten neki egy jó víg vacsorát,
Víg vacsora után könnyű betegséget,
Szép piros hajnalban világból kimúlást.

Eljöve, eljöve a nagy török császár.
Kérdezi: - Hol vagyon gyűrűsöm, jegyesem?
- Virágos kertjében virágokat plántál.
Odamene, oda a nagy török császár,
Hát a virágok is mind elhervadoztak,
Az ő szeretője pedig sehhol sincsen.

Visszajöve, vissza a nagy török császár.
Kérdezi: - Hol vagyon gyűrűsöm, jegyesem?
- Leányok házában magát öltözteti.

Odamene, oda a nagy török császár,
Hát a leányok is mind gyászba öltöztek,
S az ő szeretője nyújtópadon fekszik.

- Add ide, add ide, Fogarasi sógor,
Add ide énnekem gyűrűsöm, jegyesem!
Csináltatok neki márványkő-koporsót,
Be is behúzatom földig bakacsinnal*,
Meg is megveretem aranyfejű szeggel,
Meg is gyászoltatom hatvan katonával.

- Nem adom, nem adom, te nagy török császár!
Csináltatok én is márványkő-koporsót,
Be is behúzatom földig bakacsinnal,
Meg is gyászoltatom hatvan katonával,
Hadd nyugodjék itten apjával, anyjával,
Apjával, anyjával szülőtte-földjében!

(Székelyföld)

* fekete vászon vagy posztó

NAGY-BIHAL ALBERTNÉ
(*A gazdag asszony anyja*)

Egy asszonynak vala három szép leánya,
Hármat adta férjhez három más országba.
A legkisebbiket bé Törökországba,
Hallotta: nagygazda, a szegényt nem szánja.

- Uram, édes uram, arra kérlek téged,
Eressz el engemet bé Törökországba,
Legkisebb lányomnak látogatására,
Legkisebb lányomnak látogatására.

- Eridj, kocsis, eridj, fogd bé a lovakat,
Viteds el asszonyod bé Törökországba,
Legkisebb lányának látogatására,
Legkisebb lányának látogatására.

El is indulának bé Törökországba,
Legkisebb lányának látogatására.
A város széliben leszálla az asszony.
- No, te kocsis, menj el, menj el a hazádba.

Három hónap múlva gyere el utánam,
Három hónap múlva gyere el utánam.
Öltözött az asszony koldusi ruhába,
Elment leányának az ő kapujába.

Elkezdette fújni búba s bánatjába,
Hogy: - Egy kis kenyeret, egy kis pohár vizet!
Meghallá a szolgál, bément asszonyához.
- Asszonyom, asszonyom, nagyságos asszonyom,

Életem-halálom kezébe ajánlom,
Szegény koldusasszony mind azt fújdogálja,

Hogy: egy kis kenyeret, egy kis pohár vizet,
Hogy: egy kis kenyeret, egy kis pohár vizet.
– Indulj s takarodjál, mert sok dolgom vagyok,
Indulj s takarodjál, mert sok dolgom vagyok!

Szegény koldusasszony csak azt fújdogálja.
Meghallá a szolgál, bément asszonyához.
– Asszonyom, asszonyom, nagyságos asszonyom,
Életem-halálom kezébe ajánlom,

Szegény koldusasszony csak azt fújdogálja,
Hogy: egy kis kenyeret, egy kis pohár vizet.
– Szolgám, szolgálóim, ebem s kutyáim,
Menjetek s tegyétek a sötét tömlöcbe!

Szegény koldusasszony ott azt fújdogálja:
– Tartsd fel, anya, tartsd fel, tartsd fel leányodat,
S ontasd ki magadból a piros véredet,
Szípasd ki magadból az édes tejedet,
Mégis azt érdemled, hogy tömlöcbe tegyen,
Mégis azt érdemled, hogy tömlöcbe tegyen!

Meghallá a szolgál, bément asszonyához.
– Asszonyom, asszonyom, nagyságos asszonyom,
Életem-halálom kezébe ajánlom,
Szegény koldusasszony csak azt fújdogálja:

„Tartsd fel, anya, tartsd fel, tartsd fel leányodat,
S ontasd ki magadból a piros véredet,
Szípasd ki magadból az édes tejedet,
Mégis azt érdemled, hogy tömlöcbe tegyen!”

– Indulj s takarodjál, mert sok dolgom vagyok,
Az én édesanyám, az nem jó el hozzám!
Szegény koldusasszony csak azt fújdogálja.
Meghallá a szolgál, bement asszonyához.

- Asszonyom, asszonyom, nagyságos asszonyom,
Életem-halálom kezébe ajánlom,
Szegény koldusasszony csak azt fújdogálja,
Szegény koldusasszony csak azt fújdogálja.

- Eridj, szolgám, elől, hadd menjek utánad,
Azt a koldusasszonyt hadd lám, milyenforma?
Kinyitá az ajtót, meglátá az anyját,
Nyakába borula, úgy megsiratozta:

- Anyám, édesanyám, mért nem mondta maga,
Hogy magával eztet ne tétetem volna?!
Jö'n be, édesanyám, a belső szobába,
Első pohár borom most magának adom!

- Vesse fel pokolszél a belső szobádat,
Dútsa fel pokolszél első pohár borod,
Mert nem azért jöttem, hogy engem megkínálj,
Hanem hogy meghallám, hogy milyen
asszony vagy!

Ditró (Gyergyó)

BÍRÓ JÁNOS, BÍRÓ KATA
(*Két rab testvér*)

Bíró, Bíró János, Bíró Katalina,
Akit a törökök elrablottak vala.

Akit a törökök el fogtak rablani,
Harminc esztendeig ott fogtak tartani.

Mondá Bíró János Bíró Katalinnak:
– Húgom, édes húgom, reggel kelj fel jókor,

Süss hamupogácsát, készüljünk fel útnak,
Menjünk el hazánkhoz, apánkhoz s anyánkhoz.

Sírva mondá vissza Bíró Katalina:
– Bácsim, édes bácsim, hogy tud az meglenni,

E nagy rablott helyről hogy tudunk elmenni?
– Húgom, édes húgom, meg fogjuk cserkálni*.

Bajon** telt el tőle már az az éjszaka,
Örökké siratta az ő édesanyját.

Hogy is hozta elő az ő jó bácsija,
Hogy e rablott helyről még odaérnének?

Fel is kele jókor Bíró Katalina,
Amíg megvirrada, minden készen vala.

Bíró Katalina költi a bácsiját:
– Bácsim, édes bácsim, keljen, mert minden kész.

* megkísérelni, megpróbálni (román: *a încerca*)

** bajosan, nehezen

Bátyám, Bíró János, elrablott testvérem,
Igazán mondta-e, vagy csak megcsalt engem?

Felkele a bátyja, útnak indulának,
Mentek, mendegéltek, ketten beszélgettek.

A nagy hosszú utat elejükbe vették,
A bús s a bánatot magukhoz ölelték.

Visszanéz a bátyja, mondá a húgának:
- Húgom, édes húgom, Bíró Katalina,

Nehogy te megijedj, nehogy te visszanézz,
Jönnék a törökök, rabolnak el minket.

Sírni kezdte húga keserves jajszókkal:
- Bácsim, édes bácsim, immár mit csinálunk?

- Húgom, édes húgom, menj be vízmosásba,
Fordulj napkeletre, kérjed a jó Istent,

Segéljen meg engem, hogy vágjam el őket.
Szegény Bíró Kata bement vízmosásba.

Szegény Bíró Kata kérni kezdte istent,
Hogy segítse bátyját, vágja törököket.

Nem tött belé már sok, rikoltja bácsija:
- Húgom, édes húgom, Bíró Katalina,

Kelj ki vízmosásból, gyere ide hozzám,
Hasítsd a kendődet, kösd a sebeimet.

Csodálkozott húga, hogy annyi katona
Mind meghaltak vala, mind megölte bátyja,

Kettőt fogott hagyni, azt is hírmondani.
Meglátta a húga a fájdalmas bátyját,

Mint a csúr* s a szita, olyan volt a teste.
Nagyon sírva mondá szegény Bíró Kata:

- Bácsim, édes bácsim, elrablott testvérem,
Immár mit csináljak, kire hagy el engem?

- Ne félj magad, húgom, nem hagylok el téged,
Kösd a sebeimet s induljunk el útnak.

Mentek, mendegéltek, sírva beszélgettek,
Mondá a bácsija: - Húgom, édes húgom,

Húgom, Bíró Kata, látom a hazánkat.
Változz koldus-képbe, menj már kapuikra,

Kérj te szállást nekünk err' az éjszakára.
Elmene a húga, sírva mondja vala:

- Gazdám, édes gazdám, fogadjon be minket
Erre éjszakára, mert van egy betegem.

- Menj el, koldus, menj el, menj el a kapumtól,
Bűzöd sem állhatom, nemhogy fogadjalak!

Visszamene, vissza szegény Bíró Kata,
Mondá bácsijának: - Bácsim, édes bácsim,

Bácsim, Bíró János, elszidának engem.
- Menj el te még egyszer, kéreld meg még őket,

Fogadjanak minket erre éjszakára,
Ha nem szobáikba, hideg istállóba.

* rosta (román: *ciur*)

Elmene a húga, keservesen mondá:
- Gazdám, édes gazdám, fogadjon be minket,

Ha nem szobájába, hideg istállóba.
- Menj el, kicsi szolgám, csapd be* oda őket

Elmene a húga fájdalmas bátyjához,
Felvevé a földről, bevezeti haza.

Bémenének oda, hideg istállóba,
Lefekteti vala marhák jászolukba.

Mondá neki bátyja: - Húgom, édes húgom,
Húgom, Bíró Kata, nehogy te megijedj:

Első kakasszókor megfogani szavam,
Hajnalharangszókor kimúlik a lelkem.

Húgom, édes húgom, de te mind úgy sirass:
„Bíró János, Bíró, Bíró Katalinnal,

Akit a törökök elrablottak vala,
El fogának jönni az ő hazájukba,

Nem fogták fogadni meleg szobáikba,
Befogadják őket hideg istállóba.”

Mond az édesapja: - Szolgám, kicsi szolgám,
Vegyél egy tál ételt, vidd be istállóba.

Elmene a szolga, ő ott mit hallt vala?
Egyik koldus meghalt, másik siratgatta:

- Bíró János, Bíró, Bíró Katalinnal,
Akit a törökök elrablottak vala,

* bebocsát, beenged

El fogának jönni az ő hazájukba,
Nem fogták fogadni meleg szobáikba,

Befogadák őket hideg istállóba,
Hideg istállóba, barmok jászolukba.

Visszafut a szolga, mondá gazdájának:
– Gazdám, édes gazdám, de nagy dolgot halltam!

Egyik koldus meghalt, másik siratgatja,
Másik siratgatja, de mind úgy siratja:

„Bíró János, Bíró, Bíró Katalinnal,
Akit a törökök elrablottak vala,

El fogának jönni az ő hazájukba,
Nem fogták fogadni meleg szobáikba.

Befogadák őket hideg istállóba,
De még a bűzüket sem fogták állhatni.”

Felsőke az anyja, elvevé a lámpát,
Odafut s hallgatja keserves jajszavát.

Visszafut az anyja, mondá az urának:
– Szökjék, ember, szökjék, ezek gyermekeink!

Felsőke az apja, el is indulának
Hideg istállóba, barmok jászolukba.

Megkapcsolta* vala az ő édesanyja,
Sírva mondá neki: – Katim, édes Katim,

* megölelte, átkarolta

Mért nem mondtátok meg, gyermekeink vagytok.
Nemcsak a szobámba fogadtalak volna,

Betettelek volna meleg kebelembe!
- Anyám, édesanyám, nem kellett kebele,

Nem kellett volna nekünk a meleg kebele,
Jó lett lenne nekünk csak meleg szobája.

Akkor arra szóra beére az apja,
Hamarább ragadá az ő meghalt fiát,

Majd nem tudta mondni: - Jánosom, Jánosom,
Jánosom, Jánosom, elrablott gyermekem!

Akkor arra szóra ő is meghalt vala,
Meghala az anyja, meghala az apja,

Legutoján meghalt keserves leánya,
Keserves leánya, szegény Bíró Kata.

Odamentek szolgák, összegyűlének már,
Összegyűlének már erre nagy csodára.

Mind a négy meghala, csak szolgák maradtak,
Törvényezni kezdték, hogy mit csináljanak?

Felvették mind szépen, bevitték szobába,
Odagyűltek sokan s az ők csodájukra.

Mind a négy meghala, rendbe vannak téve,
Legcsodálatosabb vala Bíró János.

Rácsila (Moldva)

TATÁR RABSÁGBAN
LEVŐ ERDÉLYIEK DALA *

Menj el, édes szolgám, tekintsd meg szép hazám,
Akarja tatár kán, csak hozz választ hozzám.

Mondd meg szép Erdélynek, búba borult népnek,
Fő-fő vármegyéknek, a székely községnek!

Ha kérdik: mint vagyunk? Mondd meg: rabok vagyunk,
Térdig vasban járunk és csak sarcoltatunk.

Kezeink bilincsbén, tömlőc fenekében
Vagyunk nagy ínségben – tatárok kezében.

Megsarcoltam volna húszezer tallérban,
De a pogány tatár csak meg sem hallotta.

Idegen országra hordoz szerte-széjjel,
Sűrűszámú pénzen ad török kezében...

Tizennyolcezeren vagyunk nagy ínségben,
Tatárok kezében, szörnyű ínségekben.

Nyolcszázat hajtottak a Vörös-tengerre,
Mint ártatlanokat a veszedelemre.

Kérjük szép Rákóczit, mint kedves urunkat:
Szánja meg gyermekink, özvegy feleségink...

* A II. Rákóczi György lengyelországi hadjárata során elfogott erdélyieket a tatárok a Krím-félszigetre hurcolták, ahonnan csak fejenkénti hatalmas váltságdíjért bocsátották szabadon őket. Sokan közülük öt évig raboskodtak, amíg sikerült értük a váltságdíjat összegyűjteni és eljuttatni a tatároknak.

Tatár udvarában, hideg cellájában,
Sötét kamarában tartnak nagy rabságban.

Elváltozott színünk, elhervadott orcánk,
Bésett két szemünk, mint az írott képnek.

BOÉR ANDRÁS KESERVES ÉNEKE

Isten hozzád, édes hazám,
Hol szabadon szült volt anyám,
Almás hazám, isten hozzád,
Most rabláncban gondolok rád.

Oda kedves szabadságom,
Bánattá vált vigasságom.
Sűrű könnyeim csorognak,
De nincs, kik vigasztaljanak.

A Szamosnak más a vize,
Haj, keserű annak íze.
Mert könnyeim keserítik,
Mikor kezeim merítik.

Nem úgy éltem hajdanában
Szabadságom szép korában,
Ahol Homoród folyása
Falum között utat ása.

Szabad voltam, mint a madár,
Mely a kinyílt ájzerben* jár,
Száját nyitja szép nótára,
S örvendve tekint párjára.

Boldog vala állapotom,
Öröm ki- és bejárásom,
Ha karjaim kiterjesztém,
Boldog háznépem ölelém.

De most karjaim nem bírom,
Szemeim már majd kisírom,

* lég, levegő

Mint a madár galickában,
Szívem eped fogságában.

Hol vagytok, ti szerelmesim,
Feleségem s gyermekeim?
Az én éltem kínos élet,
Rám szállt egy kínos ítélet.

Feleim, kiket szerettem,
Barátim, kikkel jól éltem,
Már isten légyen hozzátok,
Bár sorsomat sirassátok.

Ne higgyetek a reggelnek,
Sötét felhők hamar kelnek.
Én vagyok, íme, példája,
Rám lobbant az ég haragja.

Kárhoztasson bár a világ,
Van még számomra boldogság,
Szívem nincs megromolva még.
Felderül majd a kegyes ég.

Isten hozzád, édes falum,
Nem hagy többé szólni nagy búm,
Láncaim megzördülének,
Elhalt szájamban az ének.

De én viszont megéledek,
Bús elestemből felkelek,
Mert az Isten kegyes karja
Elvesztemet nem akarja.

Homoródalmás (Udvarhely)

NEM VAGYUNK MI BETYÁROK

Kishilibi csárdában,
Kishilibi csárdában
Ecet ég a lámpában,
Ecet ég a lámpában.

Meg se gyújtják, mégis ég,
Meg se gyújtják, mégis ég.
Kilenc legény a vendég,
Kilenc legény a vendég.

A tizedik berúgott,
A tizedik berúgott.
Hazamenni nem tudott,
Hazamenni nem tudott.

- Kocsmárosné, édesem,
Kocsmárosné, édesem,
Van-e bora mézesen,
Van-e bora mézesen?

- Van egy kicsi, de nem jó,
Van egy kicsi, de nem jó:
Nem betyároknak való,
Nem betyároknak való.

- Nem vagyunk mi betyárok,
Nem vagyunk mi betyárok,
Kishilibi bicskások,
Kishilibi bicskások.

Mi a szegényt nem bántjuk,
Mi a szegényt nem bántjuk,

Gazdag legényt kifosztjuk,
Gazdag legényt kifosztjuk.

Azt is csak a pénziért,
Azt is csak a pénziért,
Három véka aranyért,
Három véka aranyért.

Ozsdola (Háromszék)

ANGYAL BANDI

És az eső, jaj, de búsan csepereg,
Angyal Bandi a csárdában kesereg.
Kocsmárosné be-bemegyén hozzája,
Ráborul az Angyal Bandi vállára.

– Kocsmárosné, jó vacsorát főzzön kend,
Melléje jó badacsonyit hozzon kend.
A szolgáját állítsa ki strázsára.
Figyelmeztessen engem a zsandárra.

Angyal Bandi búsan mulat egyedül,
Három cigány szomorúan hegedül.
Kocsmárosné egyre így vigasztalja:
– Nem jut minden betyár akasztófára.

Beszalad a szolga nagy megijedve:
– Itt jön kilenc zsandár talpig fegyverbe!
Angyal Bandi sem veszi ezt tréfára,
Felpattan a daruszőrű lovára.

Elvágatott a bakonyi erdőbe,
Lova lába megbotlott egy nagy kőbe.
Utoléri komiszáros kapitány:
– No, te Bandi, nem jársz többet paripán!

A veszprémi megyeháza de sárga,
Oda lett most Angyal Bandi bezárva.
Siralomház az utolsó szállása,
Többé nem lesz e földön maradása.

Angyal Bandi sárgaréz sarkantyúja
Nem peng többé a bakonyi csárdába.
Keze, lába nehéz vasba van verve,
Akasztófán végezte be ökelme.

Olasztelek (Udvarhely)

SZŰCS MARCSA

Este van, este van, hatot üt az óra,
Minden asszony, leány készül a fonóba.
Szegény Szőcs Marcsa is elindul magába.
Először megütik: leesett a hídra,
Másodszor megütik: elállott a szava,
Harmadszor megütik: véres volt a foka,
A kis balta foka.

- Kérlek, rózsám, kérlek, kérlek az egekre,
Egy-két szavaimat vedd be a füledbe:
Szerelmes szívemnek gyémántos Marisa,
Mért levél, mért levél másnak hites társa,
Szívemnek gyilkosa?!

Zilahi Pistának nem kell a bokréta,
Szegény Szőcs Marcsának ő volt a gyilkosa.
- Vérem a vérével egy patakot mosson,
Testem a testével egy sírban nyugodjon,
Egy sírban nyugodjon!

A torjai rétet körülfogta a köd,
Pistára, Marcsára most húzzák a földöt.
Főtől való fája ki vagyon rovázva,
Fekete pántlika van reá csukrozva,
Szépen rácsukrozva.

A torjai templom körül van árkolva,
Két szép szál rozmaring van beléplántálva.
Öntözzétek, lányok, hogy el ne hervadjon,
Szeretőtök szíve meg ne háborodjon,
Meg ne háborodjon!

(Háromszék)

BARNA JANCSI

Barna Jancsit arra kérte babája,
Hogy az anyját tegye a túlvilágra.
Ki is vitte zöld erdőnek szélébe,
Fényes kését mártotta a szívébe.

Véres lett a Barna Jancsi gyolcsinge.
Nincsen anyja, ki kimossa fehérre.
– Mosd ki, babám, gyolcsingemet tiszta fehérre,
Holnap megyek őrmester úr elébe.

– Adjon isten, őrmester úr, jó napot.
– Adjon isten, Barna Jancsi, mi bajod?
– Őrmester úr, szívem nyomja a bánat,
Egy kislányért megöltem az anyámat.

– Kár volt néked, Barna Jancsi, megtenned,
Egy kislányért az anyádat megölnöd.
– Azt öltem meg, ki az én ellenségem,
Kit szerettem, nem lehet feleségem.

Túl a vizen most faragják azt a fát,
Amelyikre Barna Jancsit akasztják.
Fújja a szél fekete göndör haját,
Odahaza más öleli babáját.

Kapunk előtt folyik el a halastó,
Abban úszik egy diófakoporsó.
Koporsóból kilátszik a csipkés szemfödél,
Látod, babám, mindhiába szerettéél.

Dálnok (Háromszék)

MURI

Ezernyolcszázhuszonötben,
Egy szombat ebéd-időben
Kiindulék Botos felé,
Életemnek vége felé.

Kerestem is az ökröket,
De nem találtam meg őket.
Elfáradtam a melegbe,
Lefeküdtem az erdőbe.
Elaludtam ott egy kicsit,
S jaj istenem, mi jött most itt?

Utánam jött a gazduram,
S megkapott ott, hol aludtam.
Elém állta ő, gyilkosom,
S meg nem szánta jajgatásom.

Vérem ontotta a porba,
Testem vette zöld bokorba.
A madarak pásztoroltak,
Az emberek rám akadtak.

Kihívták a bírót, jegyzőt,
S ott tanácsot tartottak ők.
Kitudódott, hogy engemöt
A gazdám volt, aki megölt.

Medesér (Udvarhely)

BÁCS JANCSI

Csütörtökön jó hajnalba
Készülék fel a havasra.
Befogám a jó négy ökröt,
Jó négy ökröt jó szekérbe,
S elindulék az erdőbe,
Ki Firicskó tetejére.

Hogy kiértem az erdőre,
Egy cserefát vevék szemre.
Gondolám, hogy azt levágom,
S az ökrök után felrakom.

Jó gazdámnak kicsi fia
Jöve velem - halálomra.
Ő vala a segítségem,
Ő egyedül ott mindenem.

Ahogy vágni kezdem a fát,
Nem is gondolám a halált.
Pedig az már hátamnál állt,
S várá, hogy levágjam a fát.

Vágom, vágom szép csendesen,
A halálra rá sem nézek,
Míg a fa a törzsökétől
Szakad a fejszém élétől.

Még néhány vágás a fára...
Készülj, Jancsi, a halálra!
Bács Jancsinak sóhajtása
Felhallék a mennyországba.

Kettőt vág ő még a fára,
S ráesik a fa reája.
Szökött volna ki előle.
De a halál nem engedte.

Odanyomá őt a nagy fa,
Nem bújhata ki alóla.
Nem vala ott senki jelen,
Ki segítségére legyen.

Katona Sámel kisfia
Vala mindennek tanúja,
Ki a mezőre béfuta,
A pásztoroknak hírt ada.

Pásztorok kiszabadíták,
De már későn szabadíták;
Kevés élet volt még benne,
Mert csak néhány órát éle.

- Nyisd ki, asszonyom, kapudat,
Viszik a jámbor szolgádat.
Nem csattogtatja kapudat,
Nem sepri az istállódat.

Szász Anikó, hű szeretőm,
Már megengedj mindenekről.
Megnyughatol csókjaimtól
S ölelgető karjaimtól.

(Székelyföld)

FARKAS JULCSA

Ezernyolcszáz, ezernyolcszáz hetvenbe
Mi történt a gyulai csűröskertbe?
Farkas Julcsa felmászott az asztagra,
Beleesett a masina* dobjába.

Ej, de mikor a nagybátyja meglátta,
Egyenesen a gépészhez szalada.
– Gépész uram, álljon meg a masina,
Julcsa húgom beleesett a dobba!

De amire a masina megállott,
Farkas Julcsa piros vére virágzott.
Farkas Julcsát föltették a szekérre,
Úgy vitték a főorvos úr elébe.

– Főorvos úr, arra kérem, ha lehet,
Gyógyítsa meg ezt a szegény beteget.
Főorvos úr félrefordult, azt mondta,
Hogy ennek a jó isten az orvosa.

Szalma József bemegy a szobájába,
Rákönyököl diófa-asztalára.
Sírva mondja: nincsen csillag az égbe,
Szeretőjét viszik a temetőbe.

Szalma József bemegy a sírkertbe,
Gyöngykoszorút viszen ki a kezébe.
Átölelte Farkas Julcsa fejfáját,
Ráakasztotta a gyöngykoszorúját.

Malomfalva (Marosszék)

* cséplőgép

BALOG JÓZSI

Balog Józsi, mit gondolál,
Mikor a sóra indulál?
Én egyebet nem gondoltam:
Szerencsétlen úton jártam.

Balog Ferenc, mét engedéd,
Fiad sóra mét eresztéd?
Lásd, gyermeködöt elvesztéd:
Szűved nagy bánatba ejtéd.

Balog Ferencné édősanyám!
Édös jó nevelő dajkám!
Jobb lett vóna, küskoromba
Zártál vóna kopossómba.

Dógom így nem történt vóna:
Szűved bánatba nem vóna;
Egy küs ecsém megkönyveze,
Fegyver között kikésére.

Ingöm arra kénszeritte,
Szóljak bár csak kettőt vele;
Én szólanék, de nem tudok:
Fegyver között most meghalok.

Minden tisztök megengedtek,
Csak az egyik nem engedett,
Neki es van négy árvája,
Jussanak azok es arra.

.....

Szilvafák alatt feküdtem,
Három medvével küzdöttem,
Letörék a csűröm szarva
Rettenetes halálomra.

Kelemen úr nem engedte,
Adja meg az Isten érte -
Szülőimet megrekeszté,
Halálomra nem ereszté.

A Pojána útja széjin:
Vér buzog fel a föld szényin;
Ha kérdik, hogy micsoda vér,
Mondjátok, hogy ártatlan vér.

Balog Józsi vérontása
Sok nemzetnek könnyhullása,
Az ő véletlen halála
Lett mindenek példájára.

Kár vót meghalni szegénynek,
Szegény - ép, szép, jó legénynek,
Vége van az életinek,
Vége az én énekömnek.

ÉN ISTENEM, ÉN MIT ÉRTEM

Én istenem, én mit értem,
Amit soha nem reméltem:
Amerikába utaztam,
Sok bánattal kezét fogtam.

Kezét fogtam nagy bánattal,
Kezét a sok nagy gondokkal,
Kedvem semmiben sem telik,
Búmat napjaim nevelik.

S aki engem vigasztalna,
Attól én meg vagyok fosztva,
Ki éltemnek kedvet adna,
Attól én el vagyok zárva.

Úgy el vagyok tőle zárva,
Mint egy kicsiny kis madárka,
Kinek sírba szállt a párja,
Nem talál soha párjára.

Messze földön ott enyészik,
Kedves párjától búcsúzik,
Úgy elmaradtunk egymástól,
Hírt sem hallunk már egymásról.

Mert közelget az őszi szél,
Tán megfagylal a hideg tél,
Mégfagylalhat, mert a bánat
Bús szívemre nagy várat rak.

Nincsen senki, ki könnyítse,
Bánatimat öregbítse,

Ha volna, ki jó szót adna,
A jó mind másnak van osztva.

Más vagyon világ javába,
Nekem csak a savanyúja,
Magsavanyult már az élet,
Így ér mostan éltem véget.

Most más megyen hazájába,
Hű kedvesinek karjába,
Mennék én is, szó sincs róla,
Csak nincs módom utazásba.

Így hát többet mit beszéljek,
Ezzel meg kell elégedjek,
Szent istennek akaratja,
Legyen kegyelmes a karja.

Oklánd (Udvarhely)

SZOMORÚ NÓTA

Ezörnyócszáznegyvennyócba,
Október hónapja tizenhatodikán
Be sok magyar, fegyverrel ódalán,
Táborba gyűlt magyar Agyagfalán.

Berzenczei hatalmas hangjára
Fegyverköztünk hazánk ótalmára,
Szántóvasból fegyvert kovácsoltunk,
Bottal, rúddal harcolni indultunk.

Hej! de sok éfiú utoljára
Dólt zokogó kedvesse vállára!
Szívszaggató vót a búcsúzások,
Utósó vót a találkozások.

Anya s gyermekek siránkozása
Egygé olvadt apjok távoztára:
Mintha valaki megmondta vóna,
Hogy nem tér meg édosapjok soha!

Megindult a székelyek tábora,
Egy része mű lefelé Radnótra,
Oda és értünk huszadikára,
Gróf Bethlenék fényös kastélyába.

Ott tizenegy nap vótunk megállva,
Benn a várba s künn a mezőn hálva;
De a tizenkettődik nap délbe
Az ellenség rajtunk csúfot teve.

Lótt az ellen, mű is lóttünk vóna,
Ha fegyverünk s porunk es lett vóna!

Csak egynehány csíki legén lőtte
A ránk rontó ellent agyba-főbe.

Hát megbomlott a székelyek sora,
Szétszaladott Pütkösti tábora,
Megfutottunk, hogy tőllünk lehetett,
Minden arra, amerre mehetett.

Mezőszentiván mellett szorossan
Vettük útunkot át a Maroson,
Ott, ki bátor vót, sok átevezött,
A gyengékből sok a vízbe veszett.

Ki jött haza, ki maradt még oda?
Azt talám csak a jó Isten tudja;
Itt es, ott es sok elhagyott árva
Máig is vár elveszött apjára.

Kibéd (Marosszék)

VÁRADI*

Háromszék be van kerítve,
Váradit kerítik benne.
Ha Váradit megfoghatnák,
Hóhérok kezébe adnák.

Háromszéken kiadaték,
Felvidéken** befogatók.
Három zsandár az ajtóba
Leste, hogy karéjba fogja.
- Ne fogj engemet karéjba,
Elsétálok úrfi-módra!

Váradinak szép körhaja,
Gesztenyeszín kondor haja
Fel van a vállára csapva.
Azért van az oda csapva,
Hogy a kötél ne sűrölje.

Váradinak szép körhaja,
Meszes gödör a sírhalma.
- Gyere, Váradi, bújj real!

- Ti legények, ügyeljetek,
A németnek ne higgyetek.
Én ha hittem, veszem hasznát,
Viselem a gyalázatját!

Torja-Karatna (Háromszék)

* Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc bukása után, 1851-52-ben Váradi József a Székelyföldön szervezőmunkát végzett egy újabb felkelés előkészítésére. Az osztrák hatóságok elfogták és 1853-ban Sepsiszentgyörgyön kivégezték.

** Felvidék: Kézdivásárhely környéke

A MADÉFALVI VESZEDELEM*

Madéfalva szülőházám,
Ott szült engem édesanyám.
Mikor felnőttem én nagyra,
Besoroztak katonának.

Nem akartam fegyvert fogni,
Osztrák katonája lenni.
Körülvettek egy éjszaka,
Felgyújtottak éjfél-tájba.

Kegyetlen volt a tábornok,
Aki adta a parancsot:
– Madéfalvát felgyújtani,
Benne lakót elégetni!

Odaveszett négy gyermekem
És a kedves feleségem.
Nekem jutott a bujdosás,
Moldovában való lakás...

Ditró (Gyergyó)

* 1763–64-ben Mária Terézia rendeletére Erdélyben határőrkatonaságot szerveztek. A csíki, háromszéki és udvarhelyszéki lakosok Madéfalván gyűltek össze, hogy az újabb katonai terhek ellen tiltakozzanak. 1764. január 6-án éjszaka a császári csapatok ágyúzni kezdték a falut és sok száz felnőttet, gyermeket elpusztítottak. E „madéfalvi veszedelem”, vagyis vérengzés után a csíki székelyek egy része Moldvába, s különösen Bukovinába bujdosott, hol öt falut alapítottak.

SIRATÓ

Nekünk a legszebbik estét
Fekete színre festették,
Fekete színre festették.

Minket anyánk megátkozott,
Mikor a világra hozott,
Mikor a világra hozott.

Azt az átkot tette reánk:
Ország-világ legyen hazánk,
Ország-világ legyen hazánk.

Ott se legyen megállásunk,
Csipkebokoron szállásunk,
Csipkebokoron szállásunk.

Bú ebédünk, bú vacsoránk,
Szerencsétlen minden óránk,
Szerencsétlen minden óránk.

Rajtunk a bú hármat hajlott,
De bezzeg hogy elhervasztott,
De bezzeg hogy elhervasztott.

Nekünk a legszebbik estét
Fekete gyászra festették.
Fekete gyászra festették.

Istensegíts (Bukovina)

BUKOVINA, MIT VÉTETTEM?

Bukovina, mit vétettem?
Hogy én benned nem élhettem,
Hogy én benned nem élhettem,
Magyarországra siettem?

Magyarországra ne siess,
Ha j'az hazádba megélhetsz!
Az hazámba nem élhettem,
Magyarországra siettem.

Magyarország az én hazám,
Minden ember édesapám,
Minden ember édesapám,
Minden asszon édesanyám.

Elbujdosnék, de nincs kivel,
Kenyerem sincsen, hogy mivel,
Kérnék kőcsön, de nem adnak,
Mert tudják, hogy szegén vagyok.

Idegennek, jövevénynek,
Nincs becsúje a szegénnek,
Idegennek, jövevénynek,
Nincs becsúje a szegénnek.

Bukovina szép határa,
Látlak-e még valahára?
Valahára, nemsokára,
Majd a Mária napjára.

Látom füstjét, de csak alig,
Hogy az égen setétedik,
Látom füstjét, de csak alig,
Hogy az égen feketedik.

Hazám, hazám, édes hazám,
Ott szült engem édesanyám,
Ott ringattak a bölcsőbe,
Ott növelt fel engem apám.

Hazám, hazám, édes hazám,
Hol van az én édesapám?
Főd borítja a födelit,
Ott alussza az életit.

Apám, apám, édesapám,
Hol van az én édesanyám?
Hol van az én édesanyám,
Aki gondot viselt énrám?

Édesanyám édes teje,
Be keserű más kenyere!
Keserű jes, savanyu jes,
Még amellet panaszos es.

Édesanyám sok szép szava,
Kit fogadtam, kit nem soha,
De most bezzeg megfogadnám,
Csak még egyszer megláthatnám!
De most bezzeg megfogadnám,
Kezít, lábát megcsókolnám!

Édesanyám megátkozott,
Mikor a világra hozott.
Azt az átkot mondta énrám:
Ország-világ legyen hazám!
Azt az átkot mondta énrám:
Egész világ legyen hazám!

(Székelykeve)

KÖTETÜNK ANYAGÁT
AZ ALÁBBI MŰVEKBŐL VÁLOGATTUK:

*Kriza János: VADRÓZSÁK,
Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1975*

*Faragó József: JÁVORFA-MUZSIKA,
Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1965*

*Kallós Zoltán: BALLADÁK KÖNYVE,
Magyar Helikon, Budapest, 1973*

*Ráduly János: KIBÉDI NÉPBALLADÁK,
Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1975*

*Sebő Ferenc: BUKOVINAI SZÉKELYEK
MAGYARORSZÁGON, Hungaria Records, 1988*

*Szegő Júlia – Sebestyén Dobó Klára: KÖTÖTTEM
BOKRÉTÁT. 150 NÉPDAL,
Zenei Kiadó, Bukarest, 1958*

TARTALOMJEGYZÉK

Júlia szép leány (<i>A mennybe vitt leány</i>)	5
Görög Ilona (<i>A csodahalott</i>)	7
Kőműves Kelemen (<i>A falba épített asszony</i>)	9
Diófának három ága (<i>A három árva</i>)	13
Pendzsóka (<i>A jávorfa-muzsika</i>)	15
Kerekes Izsák	17
A pakulár (<i>A megölt havasi pásztor</i>)	20
Szilágyi és Hagymási	22
Szép Júlia (<i>A pogány király leánya</i>)	24
Dancia leánya (<i>A katonaleány</i>)	26
Molnár Anna (<i>Az elcsalt anya</i>)	28
A sárighasú kigyó (<i>Szeretet próbája</i>)	30
Kádár Kata (<i>Két kápolnavirág</i>)	32
Lázár és Erzsébet (<i>Két kápolnavirág</i>)	36

Betlen Anna	
<i>(A szolgát szerető leány)</i>	38
Endre báró leánya	40
Szép Ilona	
<i>(A gúnáros leány)</i>	42
Fehér Anna	
<i>(A halálraítélt húga)</i>	44
Homlodi Zsuzsánna	
<i>(A teherbe esett leány)</i>	47
Székvári Mariska	
<i>(A halálra táncoltatott lány)</i>	49
Magyarosi Tamás	
<i>(A visszavitt menyasszony)</i>	51
Budai Ilona	
<i>(A kegyetlen anyja)</i>	53
Szegény Szabó Erzsi	
<i>(A gyermekgyilkos anyja)</i>	55
Marinka	
<i>(A kegyetlen anyós)</i>	57
A nagy hegyi tolvaj	
<i>(A zsvány felesége)</i>	60
Bátori Boldizsár	
<i>(A szaván kapott asszony)</i>	63
Gyöngé rác menyecske	
<i>(Az ügyes asszony)</i>	65
A rossz feleség	67
Barcsai	
<i>(Az elégetett asszony)</i>	69
Fogarasi István	
<i>(A töröknek eladott leány)</i>	72

Nagy-Bihal Albertné (<i>A gazdag asszony anyja</i>)	74
Bíró János, Bíró Kata (<i>Két rab testvér</i>)	77
Tatár rabságban levő erdélyiek dala	83
Boér András keserves éneke	85
Nem vagyunk mi betyárok	87
Angyal Bandi	89
Szűcs Marcsa	90
Barna Jancsi	91
Muri	92
Bács Jancsi	93
Farkas Julcsa	95
Balog Józsi	96
Én istenem, én mit értem	98
Szomorú nóta	100
Váradi	102
A madéfalvi veszedelem	103
Sírató	104
Bukovina, mit vétettem?	105

Kiadja a Hargita Kiadóhivatal
Csíkszereda, 2012
A kiadásért felel: Lövétei László,
a Hargita Kiadóhivatal igazgatója

Készült a csíkszeredai Alutus Rt. nyomdájában
Felelős vezető: Hajdú Áron igazgató